НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Відділення заочного та дистанційного навчання

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Спеціальність 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

«ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ»

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Студент IV курсу групи ФБСС 19.04/1 _____ Павлянчин Даниїл Юрійович

Науковий керівник _____ к.е.н., доц. Момотюк Л.Є.

Робота допущена до захисту:

Завідувач кафедри _____ д.е.н., проф. Т.Г. Бондарук

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП……. 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА……. 6
1.1. Економічна сутність та основні аспекти управління інвестиційною діяльністю підприємства…… 6
1.2. Характеристика джерел фінансування інвестиційної діяльності…… 11
1.3. Види інвестиційних проектів і методи оцінювання їх економічної ефективності……..... 16
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВ «ТУЛЬЧИНСЬКИЙ МАСЛОСИРЗАВОД»…… 23
2.1. Загальна характеристика підприємства та основні фінансові показники……... 23
2.2. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів підприємства……..... 30
2.3. Оцінка інвестиційної діяльності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»…….. 35
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА…… 43
3.1. Використання проектного фінансування для реалізації інвестиційних проектів у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»…….. 43
3.2. Створення системи моніторингу і контролю процесу реалізації інвестиційних проектів …… 54
ВИСНОВКИ…….. 58
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……. 61
ДОДАТКИ…… 67

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективна діяльність підприємств у довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів їхнього розвитку і підвищення конкурентоспроможності на ринку значною мірою визначаються рівнем їх інвестиційної активності і діапазоном інвестиційної діяльності.

Стратегія розвитку будь-якого підприємства з моменту його створення припускає постійне економічне зростання за рахунок збільшення обсягів діяльності, а також галузевої, асортиментної і регіональної диверсифікації цієї діяльності. Це економічне зростання забезпечується в першу чергу за рахунок інвестиційної діяльності, в процесі якої реалізуються довгострокові стратегічні цілі підприємства. Між ефективністю інвестиційної діяльності і темпами економічного розвитку підприємства існує прямий зв'язок.

Комплекс питань, пов'язаних із здійсненням інвестиційної діяльності підприємства, потребує достатньо глибоких знань теорії і практики прийняття управлінських рішень в області розробки ефективних її напрямків, формування цілеспрямованого і збалансованого інвестиційного портфеля, всебічного аналізу окремих інвестиційних проектів. Це пояснюється тим, що інвестиційна діяльність пов'язана з відволіканням фінансових засобів у великих розмірах і, як правило, на тривалий період. Це може призвести до зниження платоспроможності підприємства, невчасного виконання платіжних зобов'язань перед партнерами та державним бюджетом, тобто створення передумов для банкрутства. Тому, формуючи джерела інвестиційних ресурсів, варто заздалегідь прогнозувати, який вплив це зробить на фінансову стійкість підприємства і його поточну платоспроможність.

Проблеми ефективності інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання та обгрунтування різноманітних бізнес-проектів залучення інвестицій широко висвітлюються у працях вітчизняних дослідників, серед яких О. М. Вовк, А. П. Гречан, Т. В. Гулик, О. М. Єгорова, Г. В. Запорожець, В. В. Ігнатюк, І. С. Іщенко, А. Т. Козловський, І. В. Колодяжна, В. В. Ліпський,

І. М. Манаєнко, Є. Ю. Мордань, Н. Є. Скоробогатова, І. А. Федоренко, А. М. Поддєрьогін, Г. М. Чепелюк. Разом з тим, особливий інтерес викликає аналіз та удосконалення інвестиційної діяльності конкретного вітчизняного підприємства. Саме цим і пояснюється висока актуальність даної теми кваліфікаційної роботи бакалавра.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є оцінка ефективності інвестиційної діяльності підприємства та обґрунтування напрямів її удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в роботі виконувались такі *завдання:*

- дослідити сутність поняття «інвестиційна діяльність підприємства» та розглянути основні аспекти управління нею;

- охарактеризувати джерела фінансування інвестиційної діяльності;

- розглянути види інвестиційних проектів та методи оцінювання їх економічної ефективності;

- проаналізувати основні фінансові показники ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»;

- провести аналіз стану та ефективності використання основних засобів підприємства;

- здійснити оцінку інвестиційної діяльності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»;

- обгрунтувати напрями удосконалення інвестиційної діяльності підприємства.

Об'єкт дослідження – інвестиційна діяльність ТОВ «Тульчинський маслосирзавод».

Предмет дослідження – теоретико-методологічні засади та науково-прикладні аспекти обґрунтування напрямів удосконалення інвестиційної діяльності підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є базові положення економічної теорії, теорії фінансів, теорії інвестицій. Для вирішення поставлених завдань у роботі використано сукупність

загальнонаукових і спеціальних методів наукового дослідження, а саме: методи наукової абстракції, системний і структурний – для обґрунтування та розвитку понятійно-категоріального апарату; статистичний аналіз – для порівняння, оцінки та інтерпретації фактичних даних щодо використання основних засобів ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»; логічний – при розробці рекомендацій щодо удосконалення інвестиційної діяльності на підприємстві.

Практичне значення кваліфікаційної роботи бакалавра полягає в тому, що окремі підходи щодо удосконалення інвестиційної діяльності підприємства можуть бути використані ТОВ «Тульчинський маслосирзавод», а також іншими підприємствами.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (61), додатків. Сутність роботи висвітлено на 60 сторінках основного тексту, який містить 22 таблиці і 11 рисунків.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та основні аспекти управління інвестиційною діяльністю підприємства

Серед видів діяльності, які здійснює підприємство, важливу роль відіграє інвестиційна діяльність. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» інвестиційна діяльність трактується як «придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (грошей)» [42]. Це визначення еквівалентне зафіксованому в міжнародних стандартах фінансової звітності.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає її як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. «Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект»[3].

В табл. 1.1 наведено визначення сутності поняття «інвестиційна діяльність» сучасними науковцями.

Проаналізувавши наведені в таблиці визначення, можна зробити висновок, що інвестиційна діяльність - це процес вкладення інвестиційних ресурсів з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту. Головним суб’єктом інвестиційної діяльності є інвестор, який вкладає власні, позичені або залучені кошти в об’єкти інвестування, приймає рішення щодо форм і способів їх використання, несе повну майнову та фінансову відповідальність за результати використання інвестиційних коштів.

Таблиця 1.1

Трактування сутності терміну «інвестиційна діяльність» у сучасній науці

Автори	Визначення
Гречан А. П., Бабич Л. М.	- «процес, що відображає відносини, пов'язані з довгостроковим вкладенням грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, які авансуються в основний та оборотний капітал підприємств, фірм та організацій, а також у їх науково-технічний розвиток, що супроводжується вдосконаленням виробничої бази та освоєнням випуску нових видів продукції для одержання прибутку або досягнення соціального ефекту» [10, с. 28]
Квасницька Р. С.	- «сукупність заходів та дій інвесторів різних секторів економіки щодо вкладання попередньо сформованих із заощаджень та запозичень інвестиційних ресурсів із метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту» [24, с. 203]
Мордань Є. Ю., Закорко К. С.	- «комплекс дій з організації, реалізації та контролю за рухом та окупністю вкладених коштів в об'єкти інвестування з метою отримання економічних чи соціальних вигод від такої діяльності» [41, с. 64]
Скоробогатова Н. Є.	- «сукупність практичних дій фізичних, юридичних осіб і держави щодо здійснення інвестицій» [52]

Інвестиційна діяльність забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей. «Управління інвестиційною діяльністю підприємства - це комплекс методів і способів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з інвестуванням; є функціональною ланкою фінансового менеджменту підприємства» [59, с. 296].

Основною метою управління інвестиційною діяльністю є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах його розвитку, що в кінцевому підсумку приводить до максимізації ринкової вартості підприємства та підвищенні добробуту його власників. У процесі реалізації цієї мети інвестиційна діяльність виконує такі важливі завдання:

«- оптимізація інвестиційних потреб та інвестиційних можливостей підприємства;

- максимізація прибутку від інвестицій і мінімізація інвестиційного ризику підприємства в коротко- і довгостроковому періодах;

- забезпечення стійкого фінансового становища підприємства в процесі здійснення інвестиційної діяльності;

- пошук і реалізація напрямів удосконалювання інвестиційних процесів на підприємстві» [59, с. 298].

Зазначені завдання тісно взаємопов'язані та взаємозумовлені. Наприклад, збільшення чистого прибутку від інвестиційної діяльності може привести до виникнення інвестиційних ризиків, які необхідно буде пом'якшити або ліквідувати. Слід зауважити, що мінімізація інвестиційних ризиків є необхідною умовою забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Ризики супроводжують практично всі форми та напрямки інвестування і характеризують ймовірність настання несприятливих подій, що спричинять збитки від інвестиційної діяльності. Розрізняють такі ризики:

- ризики неотримання прибутків у разі нездійснення певних заходів щодо усунення ризиків;

- ризики зниження дохідності інвестицій, а саме підвищення відсотків за кредити, зниження дивідендів,

- кредитні ризики (небезпеку неотримання позичальником основної частини боргу та відсотків);

- ризики прямих фінансових втрат;

- селективні ризики (ризики неправильного вибору об'єкта або способу вкладення капіталу при формуванні інвестиційного портфеля).

Процес управління інвестиційною діяльністю підприємства складається з декількох етапів, які відображені на рис. 1.1.

Отже, на першому етапі відбувається формування інвестиційної стратегії як генерального плану дій у сфері інвестиційної діяльності підприємства. В цьому документі визначаються пріоритетні напрямки інвестиційної діяльності, її форми, характер формування інвестиційних ресурсів, розробляється послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей.

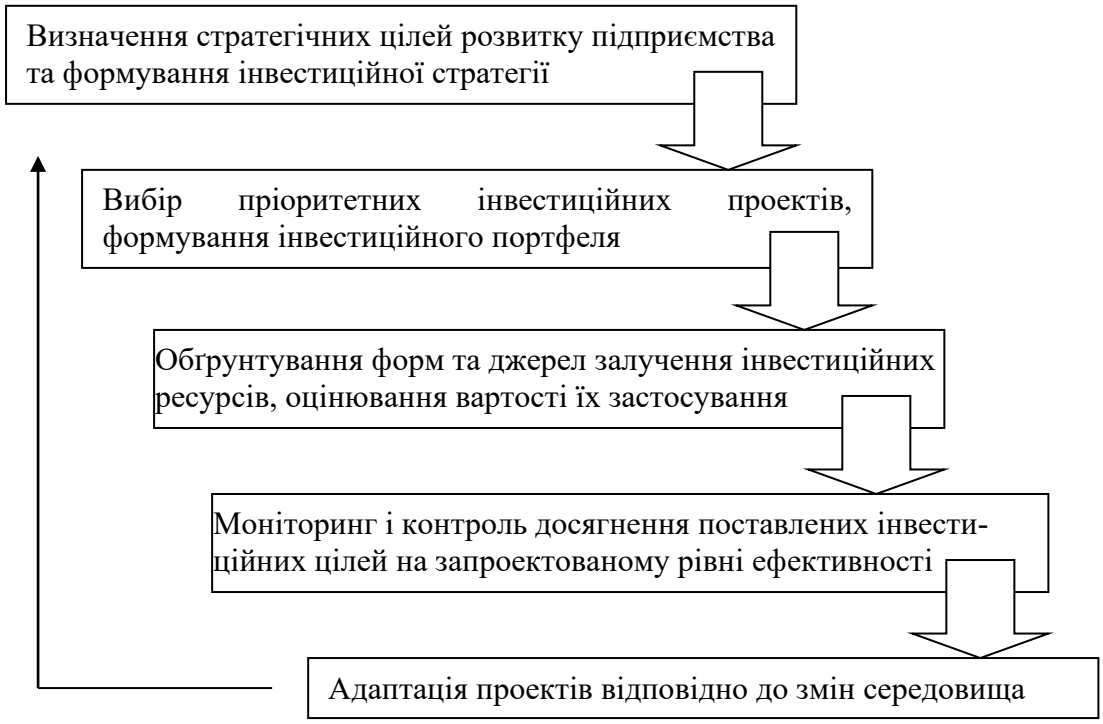

Рис. 1.1. Етапи управління інвестиційною діяльністю підприємства

Джерело: побудовано за [8; 59]

Складність цього процесу полягає в тому, що підприємству необхідно здійснити пошук та оцінку альтернативних варіантів інвестиційних рішень, які найбільшою мірою відповідають його іміджу та завданням поточного розвитку.

У процесі формування інвестиційного портфеля вибираються найбільш пріоритетні проекти, враховуючи як цілі інвестиційної діяльності, так і інвестиційні можливості підприємства. Одночасно опрацьовуються терміни і обсяги реалізації окремих інвестиційних програм і проектів, включаючи і завдання їх реалізації в короткостроковому періоді. Слід погодитись із А. П. Гречан та Л. М. Бабич в тому, що «формування інвестиційного портфеля на основі детального розроблення інвестиційних програм – це тривалий за часом процес, що передбачає комплексне обґрунтування об’єктів інвестиційної діяльності, тому кожна програма, що в кінцевому підсумку спирається на інвестиційну політику, має бути ретельно оцінена з максимальним урахуванням чинників» [10, с. 28].

Наступним етапом управління інвестиційною діяльністю підприємства є обґрунтування форм та джерел залучення інвестиційних ресурсів, оцінювання вартості їх застосування. При цьому вибір можливих джерел фінансування інвестиційних потреб здійснюється з урахуванням специфіки господарської діяльності. На обсяг і структуру джерел фінансування інвестиційних потреб впливають форма власності й організаційно-правові форми підприємства, галузева приналежність, мета і завдання фінансово-господарської діяльності на певному проміжку часу, внутрішня фінансова політика підприємства тощо.

Підбір джерел фінансування інвестицій є надзвичайно важливим, адже, як справедливо відзначає А. М. Поддєрьогін, від нього «залежить не тільки життєздатність інвестиційної діяльності, а й розподіл кінцевих доходів, ефективність використання авансованого капіталу, фінансова стійкість суб'єкта, що здійснює інвестування» [59, с. 303].

В процесі реалізації відібраних інвестиційних проектів постійно проводиться моніторинг і контроль досягнення поставлених інвестиційних цілей, а також здійснюється адаптація проектів відповідно до змін середовища. Моніторинг є механізмом спостереження за ходом здійснення інвестиційного проекту. Він призначений своєчасно виявляти прорахунки і проблеми як у самому інвестиційному проекті, так і в ході його здійснення. Основні функції моніторингу наступні:

- збирання й аналіз інформації про стан реалізації проекту;

- визначення перебігу виконання та остаточного завершення запланованих дій;

- порівняння поточного стану справ із планом за всіма напрямами проекту;

- своєчасне виявлення відхилень від календарного плану та бюджету, які спричиняють зниження ефективності проекту;

- аналіз причин, що призвели до відхилень, і розроблення пропозицій щодо нормалізації та підвищення ефективності інвестиційного проекту.

Застосовують різні види моніторингу інвестиційного проекту:

- маркетинговий моніторинг – проводиться з метою забезпечення своєчасного постачання матеріально-технічних ресурсів;

- фінансовий моніторинг – проводиться за такими показниками, як загальний обсяг інвестицій за проектом, витрати на земельну ділянку, витрати на проектно-дослідницькі роботи, вартість будівельно-монтажних робіт; джерела фінансування проекту;

- технічний моніторинг – проводиться з метою забезпечення відповідності конструктивних рішень проекту вимогам державних стандартів та технічних умов.

Таким чином, управління інвестиційною діяльністю підприємства є складним процесом. Це – комплекс методів і способів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з інвестуванням. Його основною метою є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах його розвитку.

1.2. Характеристика джерел фінансування інвестиційної діяльності

Здійснення інвестицій, спрямованих на підвищення ефективності суб'єктів господарювання потребує достатніх джерел фінансування. Обсяги та джерела формування інвестиційних ресурсів визначаються вартістю їх залучення (вартістю капіталу), урахуванням перспектив розвитку інвестиційної діяльності підприємства, забезпеченням мінімізації витрат на формування інвестиційних ресурсів, пошуком найбільш ефективних форм залучення позикового капіталу з різноманітних джерел для здійснення інвестицій.

Оптимальною є структура капіталу, за якої забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності підприємства і коефіцієнтом його фінансової стійкості. За такого співвідношення використання власних та запозичених засобів максимізується ринкова вартість підприємства.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про інвестиційну діяльність»

інвестиційна діяльність може здійснюватись за рахунок:

«- власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);

- позичкових фінансових коштів інвестора (облігації, банківські та бюджетні кредити);

- залучених фінансових коштів інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб);

- бюджетних інвестиційних асигнувань;

- безоплатних та благодійних внесків, пожертвувань організацій, підприємств і громадян» [3].

В навчально-методичних джерелах виділяють такі основні види стратегії фінансування інвестицій залежно від джерел фінансування:

1) фінансування з внутрішніх джерел;

2) фінансування за рахунок залучених коштів (пайове або часткове фінансування);

3) фінансування з позикових коштів (боргове фінансування);

4) змішане (комплексне, комбіноване) фінансування [59, с. 335].

В. В. Ігнатюк зазначає, що «традиційно усі джерела фінансування інвестиційних витрат поділяються на власні та позикові. У свою чергу власні джерела можуть бути як внутрішні (тезаврований прибуток, накопичені амортизаційні відрахування, виручка від реалізації необоротних активів, відшкодування збитків за страховими випадками, іммобілізовані в інвестиції оборотні активи), так і зовнішні або залучені (шляхом додаткових внесків до зареєстрованого капіталу підприємства, емісією акцій, одержанням державних грантів та дотацій внаслідок користування податковими пільгами)» [20, с. 99]. Серед позикових джерел фінансування зазначений автор називає такі нові форми, як краудфандинг, краудінвестинг та фандрайзинг.

В. В. Ліпський, узагальнюючи різні класифікації джерел фінансування інвестиційних проектів, називає наступні методи фінансування інвестицій:

«– самофінансування: проект інвестується виключно за рахунок власних фінансових ресурсів, використовується для реалізації невеликих проектів;

– акціонування: використовується для реалізації великомасштабних реальних інвестиційних проектів;

– кредитне фінансування: використовується для реалізації невеликих короткострокових інвестиційних проектів;

– лізинг (селенг): застосовується при недостатності власних фінансових коштів або при високій вартості фінансового кредиту для реалізації інвестиційних проектів, пов'язаних з модернізацією підприємства;

– змішане (пайове) фінансування: включає різні комбінації вище перерахованих методів та використовується для реалізації всіх видів інвестиційних проектів за всіма формами реального інвестування» [36, с. 159].

За результатами узагальнення різних класифікацій джерел фінансування наведемо основні ознаки форм фінансування інвестицій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Ознаки форм фінансування інвестицій

Форми фінансування	Ознаки форм фінансування
Самофінансування	Фінансування виключно за рахунок власних коштів
Акціонування	Фінансування за рахунок операцій з акціями та іншими цінними паперами
Позикове фінансування	Фінансування на умовах терміновості, зворотності, платності
Фінансування на консорційних засадах	Фінансування шляхом поєднання можливостей з іншими суб'єктами господарювання
Лізинг та селінг	Фінансування не у грошовому вигляді, а у матеріальному на певних умовах
Державне фінансування	Фінансування виключно за державні кошти, на суворо визначені державні програми, проекти
Пільгове фінансування	Фінансування на умовах, які є значно вигіднішими, ніж існуючі на ринку
Проектне фінансування	Фінансування замість права участі на поділ результатів реалізації проекту
Субсидування	Фінансування на умовах неповернення
Змішане фінансування	Фінансування за рахунок поєднання декількох методів фінансування

Джерело: узагальнено за [20; 31; 36]

Великі вітчизняні підприємства широко застосовують сучасні форми фінансування інвестиційних проектів, однією з яких є проектне фінансування. Цей інструмент фінансування інвестицій досить успішно зарекомендував себе у промислово розвинутих країнах. Існують різні трактування поняття «проектне фінансування». Науковці розглядають його і як систему відносин між учасниками проекту, і як форму акумуляції коштів для фінансування відокремлених проектів, і як певну структуру запозичень, повернення коштів при якій базується на першочерговому використанні грошових потоків, що генеруються проектом. В загальному сутність поняття «проектне фінансування» можна сформулювати як спосіб фінансування інноваційних проектів із залученням різноманітних джерел та фінансових інструментів за умови використання грошових потоків, що генеруються проектом, в якості джерела погашення заборгованості.

Одним із сучасних інструментів фінансування інвестицій є краудфандинг (спільнокошт, від англ. crowd funding, crowd – «натовп», funding – «фінансування»). Краудфандинг - це «колективна співпраця людей, які добровільно об’єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило, через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій» [43, с.149].

Краудфандинг давно поширений за кордоном, там створені потужні краудфандингові платформи (спеціалізовані сайти), на яких відбувається відкритий процес збору коштів. Однією з найвідоміших світових краудфандингових платформ є Kickstarter, яка була заснована в 2009 р. Вона спрямована на реалізацію насамперед інноваційних проектів.

В Україні краудфандинг входить у фазу енергійного розвитку. С. О. Кушнір наводить приклади успішних інноваційних проектів, профінансованих завдяки краудфандинговим платформам. Наприклад, «українська компанія SmartAtoms виставила для збору коштів на сайті Kickstarter свій проект виробництва «розумного» світлодіодного дисплею LaMetric та отримала близько 258 тис. дол. США» [33, с. 134].

У світовій практиці фінансування інвестицій активно застосовується

лізинг. Дослідники зазначають, що «лізинг дає можливість швидко долучатися до технологічних новацій та обладнання для суб'єктів господарювання з обмеженими фінансовими ресурсами і це робить його перспективним інструментом фінансування технологічної модернізації економіки» [46, с. 17].

Привабливість лізингу для інвестора полягає у більш простих схемах забезпечення виконання зобов'язань, ніж при сплаті кредиту; менших ризиках залучення інвестицій, адже лізингова компанія, зберігаючи право власності на об'єкт лізингу, бере на себе частину ризиків. Також перевага лізингу полягає в тому, що у бухгалтерському обліку лізингові платежі у повному обсязі включаються в собівартість продукції, а це дає змогу підприємцю зменшити оподатковуваний прибуток [40, с. 355].

Відношення обсягу фінансового лізингу до капітальних інвестицій характеризує внесок фінансового лізингу в зростання обсягу капітального інвестування в країні. А. Павлова зазначає, що значення цього показника в країнах Європи коливається в діапазоні 15-25% [46, с. 137]. В Україні ж, як свідчать проведені розрахунки, частка лізингових активів в обсязі капітальних вкладень у 2019 р. дорівнювала лише 3,47% (в 4-7 разів менша).

Українські підприємства недостатньо використовують послуги фінансового лізингу для фінансування інвестиційних проектів. Це пояснюється наявністю низки суттєвих проблем на вітчизняному ринку лізингових послуг. Науковці звертають увагу на такі проблеми, як недосконаліть законодавчого забезпечення, погіршення платоспроможності лізингоотримувачів, недостатня кількість кваліфікованих кадрів у сфері лізингу [7, с. 65].

Таким чином, існують такі основні види стратегії фінансування інвестицій: фінансування з внутрішніх джерел; фінансування за рахунок залучених коштів (пайове або часткове фінансування); фінансування з позикових коштів (боргове фінансування); змішане (комплексне, комбіноване) фінансування. Сучасними формами фінансування інвестиційних проектів є фінансовий лізинг, проектне фінансування, краудфандинг та інші.

1.3. Види інвестиційних проектів і методи оцінювання їх економічної ефективності

В науковій літературі наводяться різні визначення терміну «інвестиційний проект»:

- «комплекс заходів, що здійснюються інвестором із метою реалізації плану нарощування капіталу» [12, с. 100];

- «сукупність унікальних завдань та новаторських заходів спрямованих на досягнення визначених цілей» [36, с. 159];

- «системно-обмежений і закінчений комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових, розрахункових та конструктивно-технічних заходів, що забезпечує окремий напрям стратегічного розвитку промислового підприємства, обґрунтовує необхідність інвестиційних ресурсів та включає систему відповідних управлінських рішень з метою досягнення інвестиційної привабливості за умови обмеженості ресурсів та чітко визначених строків» [57, с. 38].

Інвестиційні проекти класифікують за різними ознаками (табл. 1.3).

Із наведеної таблиці можна зробити висновок, що існують різні класифікації інвестиційних проектів, відомі їх різні типи і форми. Інвестиційний проект дозволяє, в першу чергу, підприємству, а потім й іншим інвесторам всебічно оцінити очікувану ефективність і доцільність здійснення конкретних інвестицій.

Оцінка ефективності інвестиційної діяльності має важливе значення, адже від того, наскільки об'єктивно і різнобічно вона проведена, залежать терміни повернення вкладеного капіталу і темпи розвитку підприємства. Наукою виділено декілька видів ефективності інвестиційних проектів:

- економічна (фінансова) ефективність - визначається шляхом оцінки співвідношення фінансових витрат та отриманих результатів, які забезпечать необхідну норму прибутковості для суб'єкта, що реалізує інвестиційний проект;

Таблиця 1.3

Класифікація інвестиційних проектів

Ознаки	Види проектів
Залежно від цільової спрямованості	Інвестиційні проекти розвитку
	Інвестиційні проекти санації
За напрямами виробничого розвитку	Проекти освоєння нової продукції
	Проекти вдосконалення (або впровадження нової) технології
	Проекти значного нарощення обсягів виробництва продукції, у тому числі з регіональною диверсифікацією цього виробництва
	Проекти освоєння нових ринків збуту продукції
	Проекти розширення сировинної бази (для підприємств добувних галузей економіки)
За термінами реалізації	Короткострокові (до трьох років)
	Середньострокові (від трьох до п’яти років)
	Довгострокові (понад п’ять років)
За основною спрямованістю	Комерційні проекти
	Соціальні проекти
	Екологічні проекти
	Інфраструктурні проекти
Залежно від величини ризику	Надійні інвестиційні проекти
	Ризикові інвестиційні проекти

Джерело: [59, с. 300]

- соціальна (суспільно значима) ефективність – відображає ефективність проекту з точки зору інтересів суспільства в цілому. Цей вид ефективності визначається з метою виявлення відповідності проекту цілям соціально-економічного розвитку суспільства і розраховується для суспільно значущих проектів. З точки зору Т. В. Майорової, «соціальні результати відображають внесок проекту в поліпшення соціального середовища: у підвищення якості життя людей; зміну робочих місць в регіоні; поліпшення житлових і культурно-побутових умов працівників та ін.» [38, с. 155];

- екологічна ефективність – визначається з метою виявлення впливу проекту на навколишнє середовище. Основними показниками екологічного ефекту є зниження забруднення навколишнього середовища і шуму в результаті реалізації проекту; зниження плати за негативний вплив на навколишнє

середовище; скорочення обсягу переробки підприємством природних ресурсів; скорочення числа і суми претензій і штрафів екологічних органів.

Ця об’єктивність і різнобічність оцінки ефективності інвестиційних проектів в значному ступені визначається використанням сучасних методів оцінки. В загальному методи оцінки інвестицій поділяються на дві групи: статичні та динамічні (рис. 1.2).

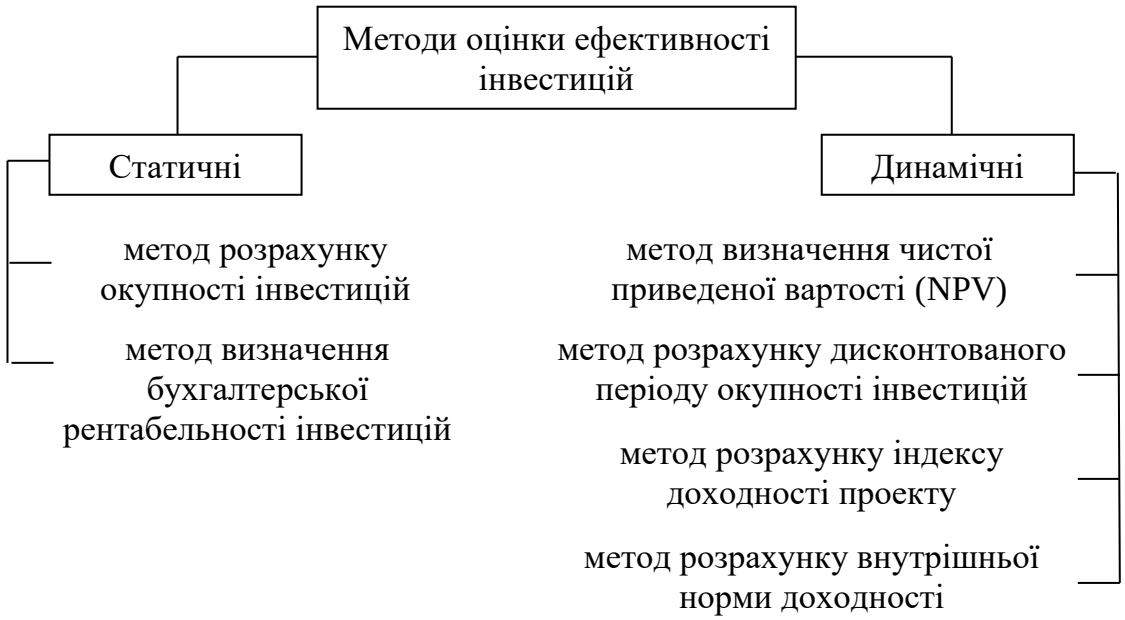

Рис. 1.2. Методи оцінки ефективності інвестицій

Джерело: побудовано за [12, с. 102; 59, с. 315]

До статичних (простих) методів відносяться метод розрахунку періоду окупності інвестицій та метод визначення бухгалтерської рентабельності інвестицій.

Метод розрахунку терміну окупності інвестицій полягає у визначенні необхідного для відшкодування інвестицій періоду часу, за який очікується повернення вкладених коштів за рахунок доходів, отриманих від реалізації інвестиційного проекту. У більшості випадків термін окупності визначають діленням суми початкових інвестицій на величину річних (середньорічних) надходжень [12, с. 102].

За цим методом проект визнається ефективним, якщо період окупності інвестицій проекту менше життєвого циклу інвестицій (терміну функціонування проекту) або якщо період окупності інвестицій не перевищує встановлений підприємством норматив – граничне значення.

Переваги цього методу полягають у відносній простоті розрахунків, проте він має низку недоліків, серед яких основними слід назвати такі, як не врахування прибутковості проекту та фактору часу.

Метод розрахунку бухгалтерської рентабельності інвестицій (середньої норми прибутку на інвестиції) ґрунтується на використанні бухгалтерського показника прибутку. Бухгалтерська рентабельність інвестицій визначається як відношення середньої величини прибутку, отриманого за бухгалтерською звітністю, до середньої величини інвестицій. Проект вважається прийнятним, якщо розрахований для нього рівень цього показника перевищує величину, взяту інвестором за базу порівняння (стандарт, норматив).

Переваги та недоліки цього методу схожі з попередніми. Основною перевагою є простота та очевидність розрахунків, а недоліком – не врахування фактору часу.

Динамічні методи оцінки ефективності інвестицій основані на дисконтуванні або процесі «перерахунку майбутньої вартості грошового потоку в поточну» [16, с. 265].

До цієї групи відносяться: метод визначення чистої приведеної вартості (NPV); метод розрахунку дисконтованого періоду окупності інвестицій (DPP); метод розрахунку індексу доходності (прибутковості) проекту (PI); метод розрахунку внутрішньої норми дохідності (IRR).

Чиста приведена вартість (ЧПВ, NPV) – це різниця між сумою грошових надходжень (грошових потоків, притоків), що обумовлюються реалізацією інвестиційного проекту, дисконтованих до їх поточної вартості, і сумою дисконтованих поточних вартостей усіх витрат (грошових потоків, відтоків), необхідних для реалізації цього проекту.

Для визначення NPV проекту застосовується така формула [32, с. 51]:

$$NPV = \sum_{t=1}^{n} \frac{B_t}{(1+i)^{t-1}} - \sum_{t=1}^{n} \frac{C_t}{(1+i)^{t-1}} \quad (1.1)$$

де B_t – номінальний грошовий потік у t-му році реалізації проекту;

C_t – номінальні капітальні витрати на реалізацію проекту у t-му році;

i – ставка дисконту.

Ставка дисконту – це процентна ставка, застосування якої в процесі дисконтування дасть змогу привести майбутню вартість грошового потоку до теперішньої.

Якщо показник чистої приведеної вартості більший за нуль, інвестиційний проект може бути прийнято до реалізації, і навпаки. Позитивне значення показника чистої приведеної вартості в цьому разі означає, що сума теперішньої вартості чистого грошового потоку за інвестиційним проектом перевищує поточну вартість інвестиційних витрат за ним, тобто мета інвестування з фінансових позицій у цьому разі буде досягнута.

Дисконтований термін окупності інвестицій (DPP) – це період часу, протягом якого сума чистих грошових потоків, дисконтованих на момент завершення інвестицій, дорівнює сумі інвестицій. Цей показник обчислюють за такою формулою [59, с. 320]:

$$DPP = IB / ЧГПр, \quad (1.2)$$

де DPP – період окупності інвестицій за проектом;

IB – загальна теперішня вартість інвестиційних витрат за проектом;

ЧГПр – середньорічна сума дисконтованого чистого грошового потоку за інвестиційним проектом.

Перевагою цього показника є те, що він чітко визначає, коли підприємство поверне інвестований капітал, що в сучасних умовах жорсткого обмеження вільних грошових коштів має велике значення в процесі оцінки інвестиційної привабливості проекту.

Індекс прибутковості (Profitabale Index – PI) інвестиційного проекту – це

відносний показник, що характеризує ефективність інвестицій. Він визначається за формулою [60]:

$$PI = \frac{\sum_{t=1}^{n} \frac{B_t}{(1+i)^{t-1}}}{\sum_{t=1}^{n} \frac{C_t}{(1+i)^{t-1}}} \quad (1.3)$$

де B_t – номінальний грошовий потік у t-му році реалізації проекту;

C_t – номінальні капітальні витрати на реалізацію проекту у t-му році;

i – ставка дисконту (приймається на рівні діючої на теперішній час ставки банківського відсотку за ощадними внесками).

Переваги показника PI полягають у тому, що він є відносним та відображає ефективність одиниці інвестицій. В умовах обмеженості ресурсів цей показник дозволяє сформувати найбільш ефективний інвестиційний портфель. Недоліком показника є суб'єктивний вибір ставки дисконтування. Під час прийняття рішень з інвестицій розглядаються тільки ті проекти, для яких індекс прибутковості більше одиниці. Якщо цей показник менший за одиницю, то такий проект є неефективним і його слід відхилити.

Найскладнішим показником при оцінюванні економічної ефективності проекту є внутрішня норма дохідності (IRR). Під внутрішньою нормою дохідності розуміють значення ставки дисконтування r, при якому чиста сучасна вартість інвестиційного проекту дорівнює нулю [60]: IRR = r, при якому NPV = f(r) = 0.

Таким чином, IRR знаходиться з рівняння:

$$NPV = \sum_{t=1}^{n} \frac{CF_t}{(1+IRR)^t} - I_0 = 0 \quad (1.4)$$

Економічний зміст цього показника полягає в наступному: підприємство може приймати будь-які рішення інвестиційного характеру, рівень рентабельності яких не нижче певного поточного значення показника. Проект приймається, якщо його IRR більше деякої граничної величини; тому за інших

рівних умов, як правило, більше значення IRR вважається кращим.

Таким чином, можна зробити висновок, що для оцінки ефективності інвестицій застосовуються дві групи методів: статичні та динамічні. Перевагами статичних методів є простота та очевидність розрахунків, а недоліком – не врахування фактору часу. Динамічні методи оцінки ефективності інвестиційних проектів враховують фактор часу за допомогою дисконтування – процесу перерахунку майбутньої вартості грошового потоку в поточну. Сучасною наукою розроблено достатню кількість показників, розрахунок яких дозволяє отримати об’єктивну оцінку ефективності реальних інвестицій.

РОЗДІЛ 2
СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВ «ТУЛЬЧИНСЬКИЙ МАСЛОСИРЗАВОД»

2.1. Загальна характеристика підприємства та основні фінансові показники

Тульчинський маслосирзавод (ТМСЗ) був заснований у 1927 р. На сьогодні – це лідер вітчизняного виробництва вершкового масла та рослинно-вершкових сумішей. ТМСЗ виробляє більш ніж 20% усього вершкового масла та рослинно-вершкових сумішей на ринку України, якість яких підтверджена міжнародною сертифікацією. Продукція заводу користується великим попитом і за кордоном, про що свідчить широка географія експорту до 45 країн світу.

Дані про ТОВ «Тульчинський маслосирзавод», як юридичну особу, відображені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Організаційно-правові характеристики ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю «Тульчинський маслосирзавод»
Скорочене найменування	ТОВ «Тульчинський МСЗ»
Код ЄДРПОУ	34465052
Місцезнаходження	Вінницька обл., Тульчинський р-н, місто Тульчин, вул. Полковника Ганжі, будинок 16
Основний вид економічної діяльності (КВЕД)	10.51 Переробка молока і виробництво сиру
Розмір статутного капіталу (грн.)	34439289
Середня кількість працівників, осіб	1260

Джерело: дані ЄДРПОУ

У 1999 р. завод став першим активом Групи компаній «ТЕРРА ФУД». Група компаній «ТЕРРА ФУД» – це один із найбільших в Україні аграрних холдингів, що працює в сегменті молочної та м’ясної продукції, а також

займається сільським господарством. У молочній галузі холдинг займає лідируючі позиції у виробництві і продажах вершкового масла, рослинно-вершкових сумішей, сиру. Виробничі потужності підприємств холдингу становлять 43 тис. т сиру, 113,6 тис. т вершкового масла і рослинно-вершкових сумішей, а також 120 тис. т цільномолочної продукції на рік.

На міжнародному рівні Група компаній «ТЕРРА ФУД» відома високою якістю рослинно-вершкових сумішей, вона посідає 4-е місце в Європі та 12-е місце в світі, що підтверджується даними Euromonitor, Міжнародного торгового центру (ITC), Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) та «Про-Консалтинг» [23].

Виробничі потужності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» щодобово забезпечують: «заготовку до 300 т молока; виробництво до 160 т масла та рослинно-вершкових сумішей; виробництво до 3 т сиру; виробництво до 25 т сухої демінералізованої сироватки; виробництво 3 т казеїну» [49].

З 2002 р. ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» розпочав випуск продукції під ТМ «Тульчинка», яка незабаром стала одним із лідерів споживацьких уподобань. Згідно статистичних даних, кожний п’ятий українець купує рослинну-вершкову суміш ТМ «Тульчинка» [49].

На заводі приділяють багато уваги модернізації обладнання з урахуванням найсучасніших тенденцій у світовій масложировій промисловості. З метою забезпечення постійного контролю якості у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» безперебійно працює новітня сучасна лабораторія.

Фінансові результати діяльності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод», розраховані на основі додатків А-Б, наведені в таблиці 2.2.

Наведені дані свідчать, що чистий дохід ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» у 2021 р. становив 2407,7 млн. грн., що на 29,5% більше, ніж у 2019 р. Собівартість реалізованої заводом продукції зросла за три роки на 961,7 млн. грн., або на 75,7%. Це відбулося як із-за збільшення обсягів виробництва, так і внаслідок зростання цін на сировину та електроенергію, а також із-за підвищення заробітної плати персоналу.

Таблиця 2.2

Фінансові результати діяльності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» у 2019-2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (2021-2019), +, -	
				абсол.	%%
Чистий дохід від реалізації продукції, млн. грн.	1859,6	2024,7	2407,7	+548,1	+29,5
Собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	1271,2	1521,8	2232,9	+961,7	+75,7
Валовий прибуток, млн. грн.	588,4	502,9	174,8	-413,6	-70,3
Чистий прибуток, млн. грн.	60,7	129,6	114,6	+ 53,9	+88,8

Джерело: фінансова звітність ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Валовий прибуток ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» зменшився за період 2019-2021 рр. у 3,4 рази і дорівнював у 2021 р. 174,8 млн. грн. У порівнянні із 2020 роком, цей показник зменшився на 328,1 млн. грн. або майже в три рази. Це пов’язано із перевищенням темпів зростання собівартості продукції над темпами зміни чистого доходу підприємства. Чистий прибуток заводу збільшився за три роки на 88,8% і склав у 2021 р. 114,6 млн. грн. У порівнянні із 2020 р., цей показник зменшився на 15,0 млн. грн. або на 11,6%.

Структура та динаміка вартості майна проаналізована в таблиці 2.3.

Вартість майна ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» становила на початок 2022 р. 961,0 млн. грн., у порівнянні із 2019 р., вона збільшилась на 52,9 % за рахунок збільшення як необоротних, так і оборотних активів.

У загальній вартості майна, яке перебуває у розпорядженні підприємства, 30,6% становлять необоротні активи, сума яких збільшилась за три роки на 77,5%, питома вага необоротних активів збільшилась на 4,2 відсоткових пунктів. У складі активів 22,3% займають основні засоби, їх вартість на початок 2022 р. становила 214,1 млн. грн., що на 51,9 млн. грн. або на 32,0% більше, ніж у 2019 р. Збільшення вартості основних засобів обумовлене проведеною модернізацією цехів заводу, придбанням нового обладнання.

Таблиця 2.3

Структура і динаміка майна ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Актив балансу	Значення на початок року						Темп зміни (2021/ 2019), %	Зміни частки (2021-2019), +,- в.п.
	На 1.01. 2020 р.		На 1.01. 2021 р.		На 1.01. 2022 р.			
	млн. грн.	част-ка, %	млн. грн.	част-ка, %	млн. грн.	част-ка, %		
Всього майна	628,4	100,0	703,6	100,0	961,0	100,0	152,9	х
Необоротні активи	165,7	26,4	182,4	25,9	294,2	30,6	177,5	+4,2
в т.ч.:								
нематеріальні активи	0,7	0,1	0,5	0,1	2,5	0,3	357,1	+0,2
основні засоби	162,2	25,8	175,4	24,9	214,1	22,3	132,0	-3,5
Оборотні активи	462,7	73,6	521,2	74,1	666,8	69,4	144,1	-4,2

Джерело: фінансова звітність ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Вартість оборотних активів склала на початок 2022 р. 666,8 млн. грн., їх частка становить в структурі активів 69,4%. За період 2019-2022 рр. їх вартість збільшилась на 44,1%, а частка зменшилась на 4,2 відсоткових пунктів.

Аналіз джерел формування майна проведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Горизонтальний та вертикальний аналіз статей пасиву балансу

ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Пасив балансу	Значення на початок року						Темп зміни (2021/ 2019), %	Зміни частки (2021-2019), +,- в.п.
	На 1.01. 2020 р.		На 1.01. 2021 р.		На 1.01. 2022 р.			
	млн. грн.	част-ка, %	млн. грн.	част-ка, %	млн. грн.	част-ка, %		
Джерела майна, всього	628,4	100,0	703,6	100,0	961,0	100,0	152,9	х
Власний капітал	207,5	33,0	236,5	33,6	401,0	41,7	193,3	+8,7
Позиковий капітал	420,9	67,0	467,1	66,4	560,0	58,3	133,0	-8,7
в тому числі:								
Довгострокові зобов’язання	199,2	31,7	207,0	29,4	201,7	21,0	101,3	-10,7
Поточні зобов’язання	221,7	35,3	260,1	37,0	358,3	37,3	161,6	+2,0

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Проведений аналіз показав, що в структурі джерел формування майна переважає позиковий капітал, який становив у 2019 р. 67,0% всього капіталу, а в 2021 р. його частка зменшилась до 58,3%.

Відповідно, відбулося збільшення частки власного капіталу із 33,0% у 2019 р. до 41,7% у 2021 р. Можна зробити висновок про деяке покращення структури капіталу підприємства.

Довгострокові зобов'язання ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» складали у 2019 р. 31,7% пасиву балансу, у 2021 р.їх частка зменшилась до 21,0%, при цьому частка поточних зобов'язань підприємства збільшилась із 35,3% до 37,3%.

Власний капітал підприємства в абсолютному вимірі збільшився за три роки на 93,3%, а позиковий капітал – на 33,0%.

Однією з умов успішної діяльності підприємства є його фінансова стійкість. Фінансова стійкість – це стан підприємства, який дає можливість вільно маневрувати грошовими коштами, забезпечує безперервний процес виробництва.

Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» проведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники фінансової стійкості ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» за 2019-2021 рр.

Показники	На 1.01. 2020 р.	На 1.01. 2021 р.	На 1.01. 2022 р.	Рекомен-доване значення
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,33	0,34	0,42	≥ 0,5
Наявність власних оборотних коштів (ВОК), тис. грн.	241051	261105	308472	Збільшення
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,52	0,5	0,46	≥ 0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,16	1,1	0,77	0,2-0,5

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Одним із основних в цій сукупності показників є коефіцієнт автономії, який визначає частку власного капіталу у загальній сумі капіталу. У ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» на початок 2022 р. значення коефіцієнта фінансової автономії становить 0,42 при нормативі більше 0,5. Протягом трьох років, що аналізуються, цей показник зростає, поступово наближаючись до нормативу.

Важливим показником фінансової стійкості є наявність власних оборотних коштів або вартість робочого капіталу. Цей показник обчислюється як різниця між поточними активами і поточними зобов'язаннями. Сума власних оборотних коштів характеризує частину оборотних активів підприємства, яка сформована за рахунок власного та довгострокового залученого капіталу. Наявність у підприємства чистого робочого капіталу означає не лише його здатність сплатити поточні борги, а й наявність можливостей для розширення діяльності та інвестування.

Нестача власного оборотного капіталу веде до посилення фінансової залежності підприємства і нестійкого його стану.

Розрахунки показали, що ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» має значні суми власних оборотних коштів, протягом трьох років вони збільшуються. Коефіцієнти забезпечення власними оборотними коштами та маневреності власного капіталу також відповідають нормативним значенням.

Отже, аналіз фінансової стійкості підприємства засвідчив про достатній її рівень, що обумовлено наявністю власних оборотних коштів, хоча рівень фінансової незалежності потрібно підвищити, довівши значення цього коефіцієнта хоча б до 0,5.

Ефективність діяльності підприємства визначається також за допомогою аналізу показників рентабельності. У загальному вигляді показник рентабельності визначається відношенням прибутку до суми активів чи витрат, за рахунок яких цей прибуток був створений. У кваліфікаційній роботі бакалавра обчислені показники рентабельності продажів, активів, власного капіталу та рентабельності витрат (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Показники рентабельності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

у 2019-2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення, +, -	
				2021р.-2019р.	2021р.-2020р.
Чистий дохід, млн. грн.	1859,6	2024,7	2407,7	+548,1	+383,0
Собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	1271,2	1521,8	2232,9	+961,7	+711,1
Валовий прибуток, млн. грн.	588,4	502,9	174,8	-413,6	-328,1
Чистий прибуток, млн. грн.	60,7	129,6	114,6	+ 53,9	-15,0
Середня вартість активів, млн. грн.	578,8	666,0	832,3	+253,5	+166,3
Середня вартість власного капіталу, млн. грн.	177,1	222,0	318,7	+141,6	+96,7
Рентабельність, %					
продажів	3,3	6,4	4,8	+1,5	-1,6
активів	10,5	19,5	13,8	+3,3	-5,78
власного капіталу	34,3	58,4	36,0	+1,7	-22,4
..витрат	46,3	33,0	7,8	-38,5	-25,2

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Зміну показників рентабельності проілюстровано графічно (рис. 2.1).

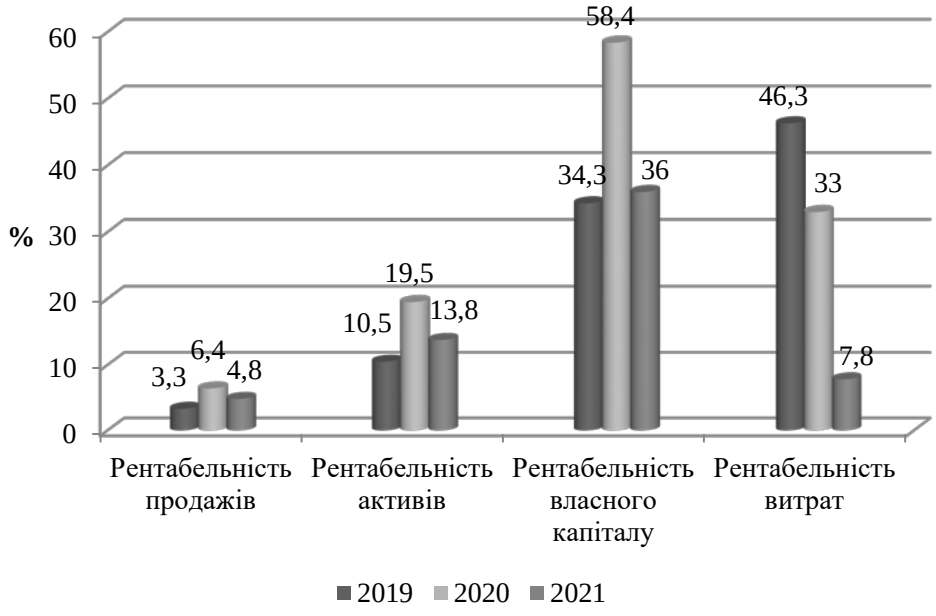

Рис. 2.1. Показники рентабельності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» у 2019-2021 рр., %

Розрахунки показують, що у 2021 р., у порівнянні із 2019 р., відбувається підвищення показників рентабельності продажів, активів та власного капіталу і знижується показник рентабельності витрат. У порівнянні із 2020 р. знижуються всі показники рентабельності. Основною причиною цього є зменшення фінансових результатів заводу (валового та чистого прибутку), а також збільшення середньорічної вартості активів та власного капіталу. Зменшення значень показників рентабельності свідчить про зниження ефективності діяльності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод».

Таким чином, ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» – це лідер вітчизняного виробництва вершкового масла та рослинно-вершкових сумішей. На підприємстві виробляється більш ніж 20% усього вершкового масла та рослинно-вершкових сумішей на ринку України. Аналіз основних фінансових показників заводу показав, що чистий дохід збільшився за 2019-2021 рр. на 29,5%, а чистий прибуток – на 88,8%. Однак за період 2020-2021 рр. відбулося зменшення чистого прибутку та показників рентабельності. Аналіз фінансової стійкості підприємства засвідчив про достатній її рівень, що обумовлено наявністю власних оборотних коштів.

2.2. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів підприємства

Проведення аналізу стану та ефективності використання основних засобів має високу актуальність для крупних промислових підприємств, адже забезпечення ефективногго та раціонального використання основних засобів підприємства сприяє поліпшенню всіх його техніко-економічних показників: зростанню продуктивності праці та фондовіддачі, збільшенню обсягу реалізації продукції, зниженню її собівартості.

Аналіз основних засобів ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» доцільно розпочати з вивчення їх структури, або співвідношення окремих видів (груп)

основних засобів, вираженого у відсотках до їхньої загальної вартості на підприємстві. Таке вивчення необхідне для більш повного розуміння технологічної структури використовуваних засобів праці.

Структура основних засобів ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» відображена в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Структура основних засобів ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Групи основних засобів	На 1.01.2020 р.		На 1.01. 2022 р.		Зміни, +, -	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	відсотк. пунктів
Всього основних засобів	162,2	100,0	214,1	100,0	+51,9	х
в тому числі:						
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	44,5	27,4	58,6	27,4	+14,1	-
Машини та обладнання	110,5	68,1	147,6	68,9	+37,1	+0,8
Транспортні засоби	1,1	0,7	0,8	0,4		-0,3
Інструменти, прилади, інвентар, меблі	6,0	3,7	7,0	3,2	+1,0	-0,5
Інші основні засоби	0,1	0,1	0,1	0,1	-	-

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Аналіз показує, що залишкова вартість основних засобів заводу склала на початок 2022 р. 214,1 млн. грн., що на 51,9 млн. грн. більше, ніж на початок 2020 р. Найбільшу частку в структурі основних засобів підприємства на початок 2020 р. займала група «Машини та обладнання» (68,1%). На другому місці за часткою в структурі знаходилась група «Будівлі, споруди та передавальні пристрої», питома вага якої складала 27,4%. Третє місце в структурі основних засобів належало групі «Інструменти, прилади, інвентар, меблі» (3,7%).

Станом на 1.01.2022 р. особливих змін у структурі основних засобів ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» не відбулося. Незмінною залишилась частка будівель та споруд, незначне збільшення відбулося з часткою групи «Машини та обладнання», дещо знизилась питома вага транспортних засобів та групи

інструментів. Протягом періоду, що аналізується, відбувалась модернізація цехів та обладнання заводу, значно зросла вартість машин та обладнання, а також будівель і споруд. Незмінність структури основних засобів означає, що виробничі потужності цехів сформовані відповідно до поточної технології виробництва продукції, при цьому враховано обсяг попиту на ринку та територіальне розміщення заводу.

В процесі використання основних засобів змінюється їх технічний стан, який проаналізовано за допомогою такого показника, як коефіцієнт зносу. Коефіцієнт зносу характеризує ту частку вартості основних засобів, яку списано на витрати виробництва в попередніх періодах:

$$K_{зн} = \frac{З_н}{ОЗ_п}, \quad (2.1)$$

де $З_н$ – сума зносу основних засобів;

$ОЗ_п$ – первісна вартість основних засобів на початок періоду.

Технічний стан основних засобів ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» проаналізовано в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз технічного стану основних засобів ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Показники	Значення показників за роками			Відхилення (2021-2019), +, -	
	2019	2020	2021	абсол.	у %%
Первісна вартість основних засобів на початок року, тис. грн.	272715	283353	320012	+47297	+17,3
Сума накопиченої амортизації, тис. грн.	97970	121137	144556	+46586	+47,6
Коефіцієнт зносу	0,36	0,43	0,45	+0,09	+25,0

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Розрахунки, проведені в таблиці 2.8, показали, що значення коефіцієнта зносу є невисокими, однак вони поступово збільшуються. Незважаючи на проведену модернізацію виробничих потужностей, на заводі ще залишається

застаріле обладнання, яке потребує заміни.

В таблиці 2.9 обчислено та проаналізовано показники, які характеризують забезпеченість ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» основними засобами, - фондомісткість та фондоозброєність.

Таблиця 2.9

Показники забезпеченості основними засобами

ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» у 2019-2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (2021-2019)
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	168481	168836	194789	+26308
Чистий дохід, тис.грн.	1859649	2024684	2407700	+548051
Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	1061	921	909	-152
Фондомісткість, грн.	0,09	0,08	0,08	- 0,01
Фондоозброєність, тис. грн.	158,79	183,32	214,29	+ 55,5

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Показник фондомісткості дає можливість визначити вартість основних засобів на 1 грн. реалізованої продукції. Він визначається відношенням середньої вартості основних засобів до обсягу продукції у вартісному вираженні. За нормальних умов діяльності підприємства цей показник повинен мати тенденцію до зменшення. Фондоозброєність праці розраховується відношенням середньої вартості основних засобів до середньооблікової чисельності працівників.

Як показують дані аналізу, у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» у зв’язку із значним збільшенням чистого доходу підприємства відбулося зменшення показника фондомісткості із 0,09 грн. у 2019 р. до 0,08 грн. у 2021 р.

Показник фондоозброєності збільшився із 158,8 тис. грн. у 2019 р. до 214,3 тис. грн. у 2021 р. На таку позитивну зміну вплинули два фактори – збільшення середньорічної вартості основних засобів та зменшення середньооблікової чисельності персоналу. Середньооблікова чисельність працівників становила у 2021 р. 909 осіб, що на 152 особи менше, ніж у 2019 р.,

зменшення чисельності персоналу відбулося внаслідок проведеної модернізації обладнання та автоматизації технологічних процесів.

Основними показниками ефективності використання основних засобів є фондовіддача та фондорентабельність. Фондовіддача – це виробництво продукції на 1 гривню основних засобів (відношення обсягу продукції у грошовому виразі до середньорічної вартості основних засобів). Фондорентабельність розраховується відношенням чистого прибутку до середньорічної вартості основних засобів.

Показники ефективності використання основних засобів обчислені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники ефективності використання основних засобів

ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (2021-2019)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тис.грн.	1859649	2024684	2407700	+548051
Чистий прибуток, тис.грн.	60745	129631	114600	+53855
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	168481	168836	194789	+26308
Фондовіддача, грн.	11,04	11,99	12,36	+1,32
Фондорентабельність, %	36,05	76,78	58,83	+22,78

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Розрахунки показали, що у 2019 р. фондовіддача становила 11,04 грн. на 1 грн. основних засобів. В наступному році значення показника зросло до 11,99 грн., а у 2021 р. фондовіддача досягла значення 12,36 грн. Це означає, що ефективність використання основних засобів у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» підвищується.

Показник фондорентабельності у 2019 р. становив 36,05%, а у 2021 р. фондорентабельність склала 58,83%. Тобто і за цим показником можна зробити висновок про підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Таким чином, проведений аналіз засвідчив, що ефективність використання основних засобів у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» підвищується. Однак, зростання рівня зносу основних засобів може в майбутньому привести до сповільнення цієї позитивної тенденції. Тому керівництву заводу слід проводити ефективну інвестиційну політику, здійснювати оновлення зношених основних засобів та нарощувати виробничу потужність підприємства.

2.3. Оцінка інвестиційної діяльності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Організаційно-економічний механізм управління інвестиційною діяльністю у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» побудовано на основі системного підходу (рис. 2.2). Для управління інвестиційною діяльністю на підприємстві створена і діє інвестиційна група.

Безпосереднє керівництво інвестиційною групою здійснює головний інженер підприємства. До складу цієї групи входять: керівник фінансового відділу, головний механік, головний енергетик, керівник відділу маркетингу, керівник відділу матеріально-технічного постачання, бухгалтер.

Основні завдання системи управління інвестиційною діяльністю у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» наступні: оптимізація інвестиційних потреб та можливостей підприємства; максимізація прибутку від інвестицій та мінімізація інвестиційних ризиків; пошук і реалізація напрямів підвищення ефективності інвестиційної діяльності.

На схемі наведено функції системи управління інвестиційною діяльністю: аналіз; планування; облік; матеріально-технічне забезпечення; контроль. Всі ці функції виконуються інвестиційною групою заводу із залученням необхідних для кожного конкретного завдання фахівців різних структурних підрозділів підприємства.

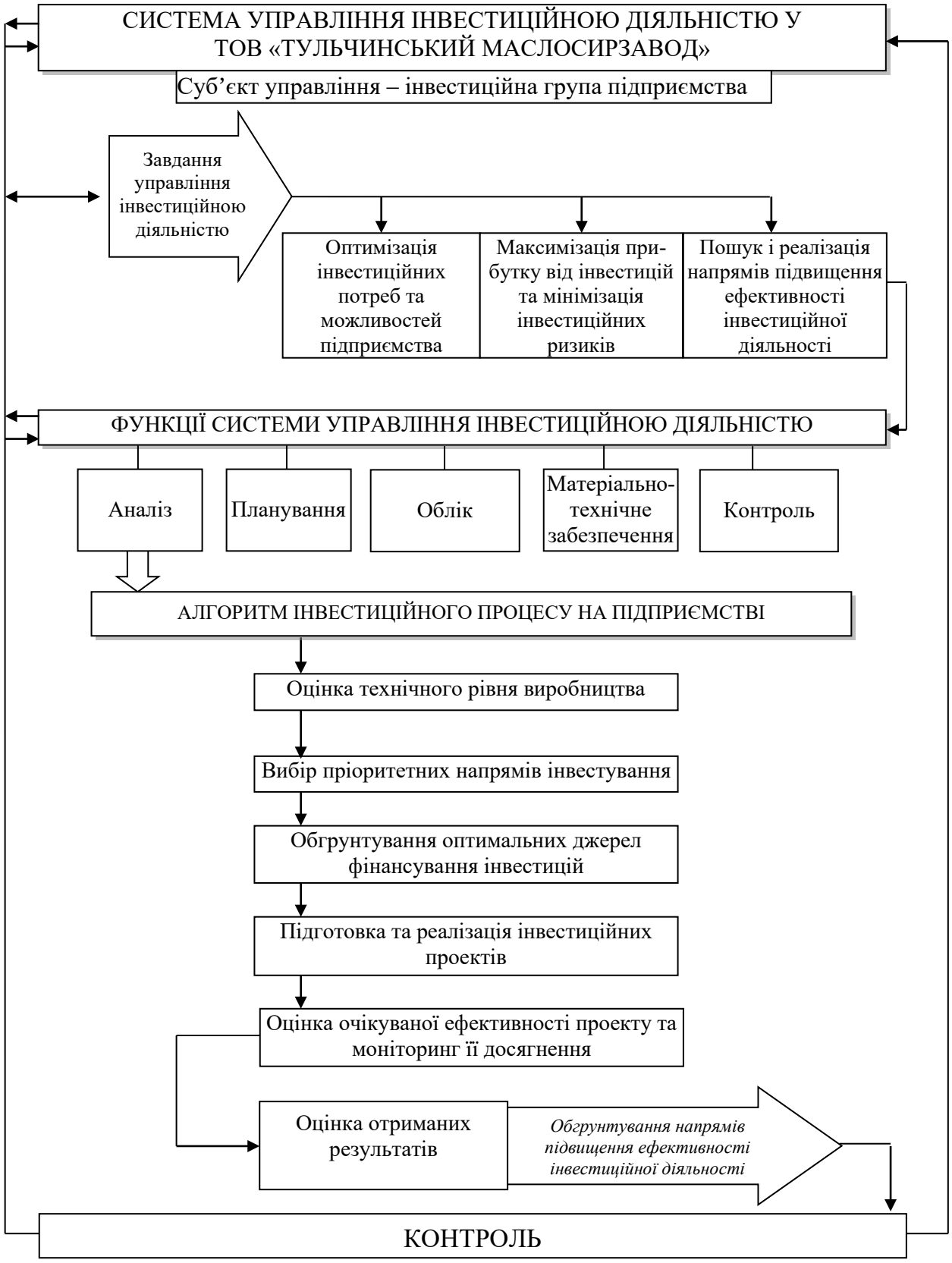

Рис. 2.2. Діючий механізм управління інвестиційною діяльністю у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

На кожний інвестиційний проект на підприємстві складається бізнес-план. Цей документ описує основні аспекти майбутнього проекту, аналізує всі проблеми, на які проект може натрапити, а також визначає способи їх вирішення.

Перед складанням бізнес-плану інвестиційна група проводить оцінку технічного рівня виробництва та визначення інвестиційних потреб заводу.

Пошук та вибір пріоритетних інвестиційних проектів передбачає оцінку їх інвестиційної привабливості та ефективності. Для оцінки ефективності проектів у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» використовують методи аналізу інвестиційних проектів, основані на дисконтованих оцінках. Для цього, як правило, розраховують та аналізують такі показники, як сума чистого приведеного доходу; період окупності; індекс доходності; середньорічна рентабельність інвестицій.

Важливими завданнями інвестиційної групи є оптимальний вибір джерел фінансування інвестицій; оцінка інноваційного рівня основних засобів, які передбачається придбати; поточне планування й оперативне управління реалізацією окремих інвестиційних проектів; розроблення механізму стимулювання персоналу за підвищення ефективності використання основних засобів.

Слід зауважити, що ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» входить до складу міжнародної корпорації «ТЕРРА ФУД». Виходячи із цього, прийняття рішення про реалізацію інвестиційних проектів щодо розширення виробництва тут є складним процесом, оскільки до системи погодження, як правило, залучене не тільки керівництво в Україні, але і менеджмент материнської компанії. Інвестиційна діяльність на заводі здійснюється з такими додатковими особливостями:

- інвестиційні проекти щодо розширення виробничих потужностей передбачають закупівлю обладнання, яке в основному імпортується з-за кордону. Це пов’язано, перш за все, з наявністю контрактів корпорації «ТЕРРА ФУД» з провідними виробниками промислового обладнання;

- важливим аспектом оцінки привабливості інвестиційних проектів є прийняття рішення про врахування чи неврахування операційних грошових потоків між українським підприємством та материнською компанією, які виникають у результаті реалізації проекту;

- корпорація «ТЕРРА ФУД» має значний запас фінансової потужності, що забезпечує можливість поповнення статутного капіталу ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» з боку материнської компанії, а також дає можливість залучати кредитні ресурси за низькими ставками.

Проаналізуємо рівень та структуру інвестицій у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод». Для цього розглянемо рух основних засобів протягом 2019-2021 рр., склавши таблицю 2.11.

Таблиця 2.11

Наявність та рух основних засобів виробничого призначення

ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Основні засоби	Залишок на початок року, млн. грн.			Надійшло, млн. грн.			Вибуло, млн. грн.			Залишок на кінець року, млн. грн.		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	43,8	44,5	47,9	0,7	3,4	10,7	-	-	-	44,5	47,9	58,6
Машини та обладнання	120,4	110,5	122,5	3,0	13,6	29,6	12,9	1,6	4,5	110,5	122,5	147,6
Транспортні засоби	1,4	1,1	0,8	-	0,2	-	0,3	0,5	-	1,1	0,8	0,8
Інструменти, прилади, інвентар, меблі	9,0	6,0	4,2	2,0	-	5,9	5,0	1,8	3,1	6,0	4,2	7,0
Інші основні засоби	0,1	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	0,1	0,1	0,1
Всього основних засобів	174,7	162,2	175,5	5,7	17,2	46,2	18,2	3,9	7,6	162,2	175,5	214,1

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Із таблиці видно, що за цей період відбувався певний рух основних засобів. Протягом 2019 р. вартість основних засобів зменшилась на 12,5 млн.грн. за рахунок списання та виведення із ладу застарілого обладнання на суму 6,2 млн. грн. та інструментів і приладів на суму 5,0 млн. грн.

Було також реалізовано обладнання, що не застосовується на заводі, на суму 6,7 млн. грн. У цьому році зафіксоване незначне збільшення вартості обладнання (+3,0 млн. грн.), яке було придбане для удосконалення вхідного контролю якості молочної сировини. Також у 2019 р. підприємство придбало механічні знаряддя праці для слюсарного цеху на 2,0 млн. грн.

2020 рік характеризується зростанням вартості основних засобів на 13,3 млн.грн. Протягом цього року на підприємстві відбувалася реконструкція та реорганізація цеху з виробництва сирів.

Сума інвестицій за цим проектом склала 13,6 млн. грн. Його реалізація дозволила наростити обсяги виробництва готової продукції на 800–1200 т на місяць та підвищити рівень технології переробки молочної сировини. Вартість парку транспортних засобів у 2020 р. збільшилась на 200 тис. грн., а вартість основних засобів, що вибули у 2020 р., склала 3,9 млн. грн.

І, як бачимо, різке збільшення вартості основних засобів (+ 38,6 млн. грн.) спостерігається у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» у 2021 році. За рік на підприємство надійшло основних засобів на суму 46,2 млн. грн., а вибуло – на суму 7,6 млн. грн. В цьому році було реалізовано декілька інвестиційних проектів (табл. 2.12).

Один із них – впровадження сучасної системи очищення стоків потужністю 1300 $м^3$ на добу. Вартість технології та обладнання склала 18,5 млн. грн.

Другий інвестиційний проект полягає у проведенні реконструкції технологічних ліній у цеху кисломолочної продукції із вводом в експлуатацію 17 ємностей загальним об’ємом 92 $м^3$ для приготування різних видів продукції, 2 установок для пастеризації та охолодження, фасувальних автоматів і ємностей для ферментації. Вартість проекту склала 24,0 млн. грн.

Таблиця 2.12

Інвестиційні проекти у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» у 2021 році

Назва проекту	Цілі проекту	Вартість проекту, млн. грн.
Впровадження сучасної системи очищення стоків	1. Зниження негативного впливу діяльності заводу на екологію 2. Отримання очищеної технічної води та органічних добрив	18,5
Реконструкція технологічних ліній у цеху кисломолочної продукції	1. Розширення асортименту продукції 2. Поліпшення якості продукції 3. Підвищення ефективності використання обладнання та зростання продуктивності праці	24,0
Атестація робочих місць на підприємстві	1. Покращення умов праці персоналу 2. Підвищення продуктивності праці	1,5

Джерело: дані технічного відділу ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Третій інвестиційний проект полягає у проведенні консалтинговою компанією атестації 200 робочих місць у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод». Атестація робочих місць за умовами праці – це комплексна оцінка всіх факторів виробничого середовища і трудового процесу, супутніх соціально-економічних факторів, що впливають на здоров’я і працездатність працівників у процесі трудової діяльності.

Атестація проводилась за тими робочими місцями, де технологічний процес, використовуване обладнання, сировина та матеріали є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних виробничих факторів, що можуть несприятливо впливати на стан здоров’я працюючих.

За результатами атестації були розроблені та здійснені заходи щодо покращення умов праці і оздоровлення працівників.

Загальна вартість проекту, включаючи вартість проведення атестації та вартість реалізації заходів складає 2,5 млн. грн.

Для аналізу джерел фінансування інвестицій у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» складемо таблицю 2.13.

Таблиця 2.13

Аналіз джерел фінансування інвестицій у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Інвестиції за роками	Обсяг інвестицій	В т.ч. за джерелами		
		прибуток	банківський кредит	лізинг
Обсяг капіталовкладень у 2019 р., млн. грн.	5,7	5,7	-	-
У %% до підсумку	100,0	100,0	-	-
Обсяг капіталовкладень у 2020 р., млн. грн.	17,2	7,2	10,0	-
У %% до підсумку	100,0	41,9	58,1	-
Обсяг капіталовкладень у 2021 р., млн. грн.	46,2	-	35,0	11,2
У %% до підсумку	100,0	-	75,8	24,2

Джерело: дані фінансової звітності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Для більшого унаочнення структура джерел фінансування інвестицій у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» проілюстрована на рис. 2.3.

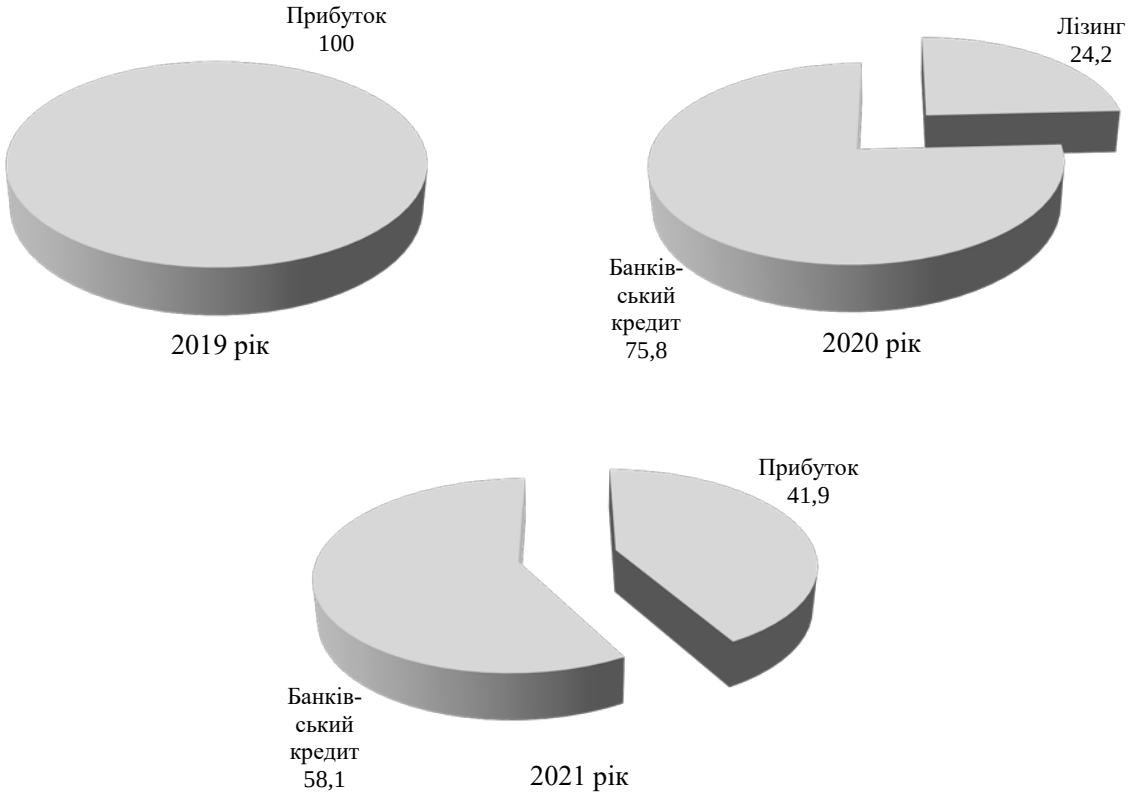

Рис. 2.3. Структура джерел фінансування інвестицій у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» за 2019-2021 рр., %

Аналіз показує, що у 2019 р. джерелом фінансування всіх інвестицій був прибуток підприємства. У 2020 р. в структурі джерел інвестицій прибуток займав 41,9%, а банківський кредит – 58,1%. У 2021 р. для реалізації інвестиційних проектів завод скористався банківським кредитом, який становив 75,8% потрібних коштів, а обладнання для пастеризації та охолодження вартістю 11,2 млн. грн. було взято в лізинг. В цьому році підприємство вперше скористалось лізингом як джерелом фінансування інвестицій.

Таким чином, організаційно-економічний механізм управління інвестиційною діяльністю у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» побудовано на основі системного підходу. Для управління інвестиційною діяльністю на підприємстві створена і діє інвестиційна група. Аналіз коефіцієнтів оновлення та вибуття основних засобів засвідчив про підвищення інвестиційної активності на підприємстві у 2020-2021 рр. Для фінансування інвестицій, в основному, використовуються два джерела: власний прибуток та банківські кредити. У 2021 р. ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» вперше скористалось лізингом, який має низку переваг для лізингоодержувачів. Подальше здійснення інвестиційної діяльності вимагає творчих зусиль керівництва та менеджерів стосовно пошуку нових джерел фінансування інвестицій.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Використання проектного фінансування для реалізації інвестиційних проектів у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Здійснення інвестицій потребує достатніх джерел фінансування. Одним із найбільш ефективних інструментів фінансування інвестицій є проектне фінансування, яке досить успішно зарекомендувало себе у промислово розвинутих країнах, залишаючись відносно новим способом фінансування інвестиційних проектів в Україні. Науковці визначають сутність проектного фінансування як:

- «систему відносин між учасниками угоди (банками, інвестиційними фондами, спеціалізованими фінансовими компаніями, міжнародними фінансовими організаціями тощо) у процесі здійснення комплексу взаємопов'язаних заходів із приводу беззаставного, інтегрованого фінансування, організації та управління інвестиційними проектами на партнерських умовах з цільовою орієнтацією на грошові потоки, отримані виключно в результаті реалізації проекту» [53, с. 70];

- «форму реалізації фінансово-кредитних стосунків учасників з приводу організації і здійснення фінансування інвестиційного проекту з використанням різноманітних фінансових інструментів за умови, що джерелами погашення заборгованості є грошові потоки, що генеруються проектом, а забезпеченням боргу – активи учасників фінансування» [51, с. 6].

Як вже зазначалось у розділі 1 кваліфікаційної роботи, в загальному сутність поняття «проектне фінансування» можна сформулювати як спосіб фінансування інноваційних проектів із залученням різноманітних джерел та фінансових інструментів за умови використання грошових потоків, що

генеруються проектом, в якості джерела погашення заборгованості.

Дослідники виокремлюють сучасні тенденції у розвитку проектного фінансування у світі, серед яких основними є такі: «розвиток нових форм взаємодії держави та приватного бізнесу на ринку проектного фінансування; розширення кола інституційних інвесторів із числа тих, які традиційно орієнтовані на довгострокове інвестування в низькоризикові фінансові активи (пенсійні фонди; ощадні фінансові установи; інвестиційні фонди); стрімкий розвиток сервісної та проектної інфраструктури (маркетингових, консалтингових фірм, венчурних фондів, аутсорсингових компаній, проектних промоутерів), що сприяє підвищенню рівня обґрунтованості інвестиційних проектів на передінвестиційній стадії» [55, с. 45].

Залежно від способу мобілізації фінансових ресурсів виділяють такі форми проектного фінансування:

«- фінансування, яке здійснюється за рахунок коштів власне промислового підприємства, організації (компанії-замовника);

- за рахунок банківських кредитів;

- за рахунок залучення коштів за допомогою випуску цінних паперів (акцій і облігацій), пайових внесків;

- за рахунок приватних кредитів;

- шляхом проведення операцій лізингу» [34, с. 16].

В Україні проектне фінансування знаходиться в початковій стадії свого розвитку і здійснюється воно, в основному, за рахунок банківських кредитів. Проте часто українські банки, позиціонуючи себе на сайтах як учасників проектного фінансування, помилково називають цим терміном лише операції з кредитування проектів.

Перевагами проектного фінансування за допомогою українського банківського ринку є: «вигідні відсоткові ставки, залучення коштів на довгий термін із можливістю індивідуального гнучкого графіку погашення, можливість надання для підприємства пільгового періоду погашення кредиту» [53, с. 72].

Основні стримуючі фактори розвитку в Україні проектного фінансування

за рахунок банківського капіталу наступні: відсутність досвіду із проведення проектного фінансування у вітчизняних банків; відсутність у банках кваліфікованих фахівців з проектного фінансування; обмеження НБУ щодо обсягів інвестування; високий рівень ризиковості при здійсненні цих операцій.

Найбільш активними учасниками українського ринку проектного фінансування є такі банки: «Укрексімбанк», «Райффайзен Банк Аваль», «УкрСиббанк».

У ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» проектним фінансуванням можна скористатись для реалізації проекту підвищення енергоефективності виробництва. Останнім часом на заводі, як і у всій промисловості України, виникла проблема енергоефективності виробництва, вирішення якої потребує нових інвестицій. Так на рівні країни ця проблема полягає у високому значенні показника енергоємності ВВП, який характеризує рівень витрат енергетичних ресурсів на одиницю виробленого ВВП і вимірюється в кг нафтового еквіваленту на 1 дол. ВВП. Експерти зазначають про такі проблеми, пов’язані з енергоспоживанням: «енергоємність ВВП в Україні у 2019 році була у 2,5 раза вище, ніж в Польщі, та у 3,3 раза вище, ніж у Німеччині» [15].

Проблеми енергоефективності виробництва особливо актуальні для великих промислових підприємств, тому на них останнім часом впроваджують системи енергоменеджменту, завданням яких є зниження витрат та втрат електроенергії, забезпечення оптимального режиму електроспоживання.

ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» – це підприємство молочної промисловості. У молочному секторі України найбільш енергоємними є такі процеси: зберігання сировини; розпакування та пакування; змішування; гомогенізація; центрифугування; фільтрація, пастеризація та стерилізація; розлив та очищення [48]. На заводі електричну енергію використовують для охолодження, вентиляції, освітлення, роботи електродвигунів і насосів.

Аналіз показує, що у складі матеріальних витрат заводу збільшується сума витрат на оплату спожитої на технологічні цілі електроенергії (рис. 3.1).

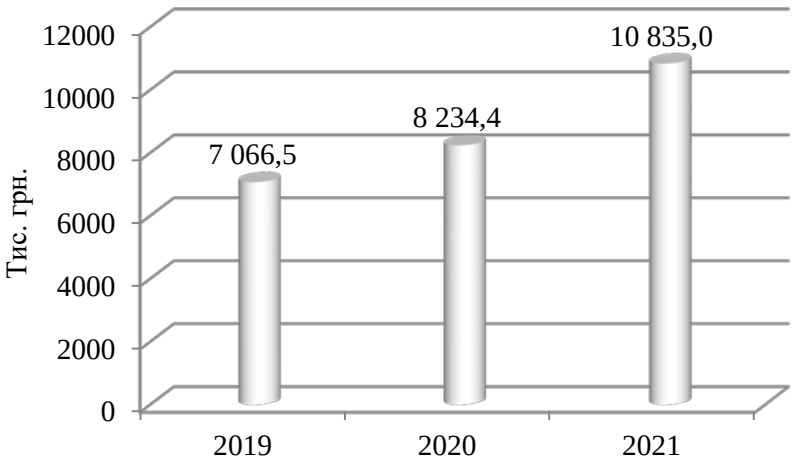

Рис. 3.1. Витрати на оплату електроенергії, спожитої на технологічні цілі у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод», тис. грн.

Джерело: за даними відділу Головного енергетика

У 2019 р. витрати заводу на оплату використаної технологічної електроенергії становили 7066,5 тис. грн., а у 2021 р. вони збільшились до 10835,0 тис. грн. або на 53,3%. При цьому обсяги реалізованої заводом продукції за цей же період зросли лише на 29,5%, а значних змін у тарифах за електроенергію за цей період не відбулося. В таблиці 3.1 обчислено показник енергоємності 1 гривні чистого доходу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Енергоємність 1 грн. чистого доходу заводу у 2019-2021 рр., грн.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення, +, -	
				2021р.-2019р.	2021р.-2020р.
Чистий дохід, млн. грн.	1859,6	2024,7	2407,7	+548,1	+383,0
Витрати на оплату спожитої електроенергії, тис. грн.	7066,5	8234,4	10835,0	+3768,5	+2600,6
Енергоємність 1 грн. чистого доходу, грн	0,0038	0,0041	0,0045	+0,0007	+0,0004

Джерело: дані фінансової звітності та відділу головного енергетика

Розрахунки показали, що у 2019 р. на заводі на 1 грн. чистого доходу витрачалось електроенергії на 0,38 коп., а у 2021 р. цей показник збільшився до 0,45 коп. Отже, на заводі наявні роблеми зниження енергоефективності

виробництва продукції. Крім зростання енергоємності виробництва значною проблемою є періодичні відключення електроенергії, які негативно впливають на якість молочної продукції. Це пов’язано з тим, що більшість технологічних процесів на заводі потребують постійної подачі електроенергії. На якість продукції також впливає неоптимальний режим електроспоживання, тобто зміни напруги в електромережі.

Наступною проблемою енегоефективності виробництва на заводі є значні втрати електроенергії, пов’язані з відсутністю системи енергозаощадження.

Проведений аналіз проблем доводить, що на підприємстві слід реалізувати інвестиційний проект з підвищення енергоефективності виробництва. В якості способу фінансування інвестицій пропонується застосування проектного фінансування. Мета проекту - підвищення енергоефективності діяльності ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» шляхом зниження енергоємності продукції, зменшення втрат електроенергії, забезпечення безперервного технологічного циклу виробництва молочної продукції. Дерево цілей проекту наведене на рис. 3.2.

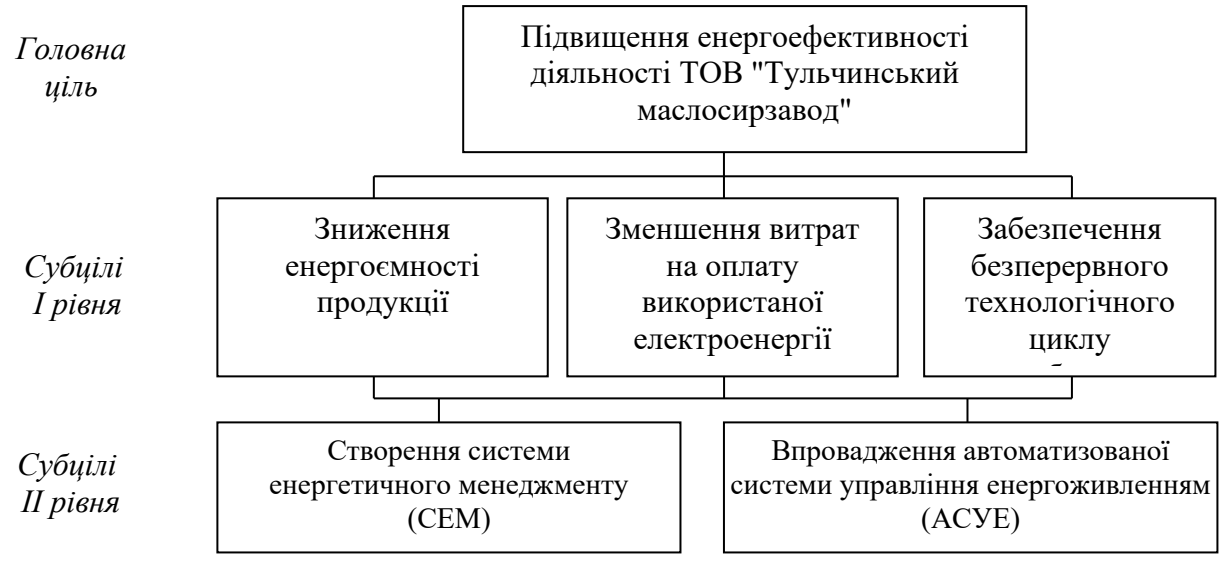

Рис. 3.2. «Дерево цілей» інвестиційного проекту у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Джерело: розроблено автором

Отже, головну мету та інші цілі проекту пропонується досягти створенням на підприємстві системи енергетичного менеджменту (СЕМ) та впровадженням в інфраструктуру технологічного процесу автоматизованої системи управління енергоживленням (АСУЕ),

Згідно стандарту ISO 50001, «система енергетичного менеджменту – це набір взаємопов'язаних або взаємодіючих елементів, необхідних для розробки і впровадження енергетичної політики та енергетичних цілей, а також процесів та методик для досягнення цих цілей» [44].

Створення системи енергетичного менеджменту на заводі буде проводитись проектною командою, до складу якої входять представники структурних підрозділів підприємства, а також консалтингова організація, яка надасть консультаційні послуги.

Суб'єктами СЕМ визначені директор підприємства, Служба енергоменеджменту, керівники структурних підрозділів заводу. Передбачається, що Служба енергоменеджменту буде входити до складу відділу головного енергетика та матиме таку організаційну структуру (рис. 3.3).

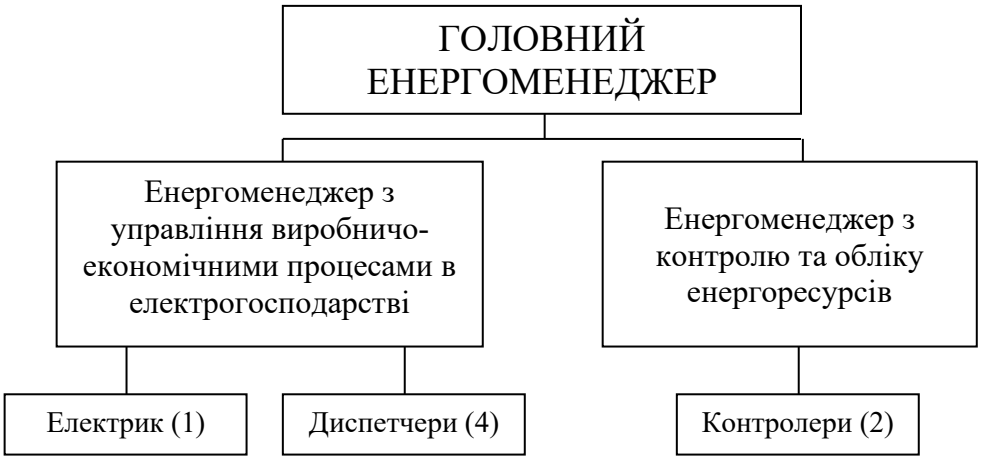

Рис. 3.3. Організаційна структура Служби енергоменеджменту ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»

Джерело: розроблено автором

Отже, для функціонування Служби енергоменеджменту та обслуговування АСУЕ необхідно додатково включити до штату підприємства

10 осіб персоналу. Очолюватиме Службу енергоменеджменту головний енергоменеджер.

Для реалізації проекту передбачається укладання підприємством угоди з АТ «Укрексімбанк» щодо надання послуги з проектного фінансування. Банк здійснює проектне фінансування на певних умовах (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Умови АТ «Укрексімбанк» щодо надання послуги з проектного фінансування

Перелік умов	Зміст умов
Вид кредиту	Невідновлювальна кредитна лінія
Валюта	Гривня, долар США, євро
Строк кредиту	Залежить від строку реалізації та окупності інвестиційного проекту
Процентна ставка,%	15,0% річних
Інші умови	Бізнес-план позичальника має підтверджувати його кредитоспроможність та окупність проекту. Наявність джерел обслуговування поточних зобов'язань за кредитом (щомісячні проценти, комісії) до виходу проекту на планові показники. Чистий грошовий потік позичальника має бути достатнім для щомісячного обслуговування зобов'язань за кредитом протягом всього строку кредитування Власний внесок суб'єкта господарювання в проект становить не менше 30% від його вартості
Забезпечення	Ліквідна застава Можливість оформлення в забезпечення об'єкту фінансування, у тому числі з можливістю поетапного його оформлення
Встановлення схеми фінансування та графіка обслуговування боргу	Індивідуальна схема фінансування та графік обслуговування боргу встановлюється для кожного проекту окремо, залежно від його умов
Необхідний пакет документів для отримання фінансування	Відомості про позичальника (за формою банку); установчі та реєстраційні документи; фінансова інформація (звітність, прогнозний баланс, прогноз руху грошових коштів, розшифровка операційних витрат); інша інформація (затверджена корпоративна стратегія)

Джерело: [45]

Для даного інвестиційного проекту пропонується створити проектну команду, яка складається із співробітників різних структурних підрозділів

заводу та компаній-партнерів. Керівник проектної команди – головний енергетик заводу.

Склад проектної команди наступний: головний економіст; головний бухгалтер; начальник відділу кадрів; юрист; представник консалтингової компанії; менеджер з проектного фінансування АТ «Укрексімбанк». Слід звернути увагу, що до складу проектної команди включено менеджера банку. Це обумовлено тим, що модернізація системи енергоживлення заводу буде здійснюватись з використанням проектного фінансування.

Як правило, при наданні послуги з проектного фінансування банк здійснює комплексне обслуговування проекту, тобто: обслуговування всіх фінансових потоків, пов'язаних із реалізацією проекту; надання консалтингових послуг; надання послуг зі складання бізнес-плану проекту; допомога у підготовці проектно-кошторисної документації; розробка схеми фінансування проекту і т. п.

Реалізація проекту потребує початкової суми інвестицій та здійснення низки поточних витрат.

Сума початкових інвестицій наведена в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Сума початкових інвестицій проекту

Види інвестицій	Сума, тис. грн.
Вартість програмного забезпечення АСУЕ	500
Вартість наладки системи	150
Вартість додаткового обладнання	40000
Всього	40650

Отже, загальна сума інвестицій за проектом складає 40650 тис. грн. В рамках здійснення проектного фінансування підприємство скористається кредитом АТ «Укрексімбанк», річна процентна ставка – 15% [45].

В таблиці 3.4 обчислена загальна сума поточних витрат в перший рік реалізації проекту.

Таблиця 3.4

Загальна сума поточних витрат за інвестиційним проектом в перший рік його реалізації

Стаття витрат	Сума витрат, тис. грн.
Заробітна плата	1062,0
Єдиний соціальний внесок	233,6
Амортизація АСУЕ	130,0
Амортизація додаткового обладнання	4000,0
Поточний ремонт та технічне обслуговування обладнання	200,0
Навчання персоналу	50,0
Вартість консультаційних послуг по створенню СЕМ*	90,0
Всього прямих витрат	5765,6
Накладні витрати (оплата послуг зв'язку, канцелярських товарів і т.п.) – 10 % від прямих	576,6
Всього витрат	6342,2

* включаються лише в 1-й рік здійснення проекту

Отже, загальна сума витрат за проектом у перший рік його реалізації складає 6342,2 тис. грн. До складу поточних витрат включено суму заробітної плати додаткового персоналу, ЄСВ, амортизацію та вартість поточного ремонту обладнання, вартість консультаційних послуг щодо створення СЕМ та вартість навчання персоналу.

Впровадження АСУЕ та створення системи енергетичного менеджменту дасть можливість, по-перше, зменшити обсяги використання електроенергії, а значить і витрати на її оплату. По-друге, внаслідок відсутності періодичних відключень електроенергії зменшаться матеріальні витрати, пов'язані з повторною пастеризацією молочної сировини.

За експертними оцінками, витрати на оплату спожитої електроенергії у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» за результатами реалізації проекту зменшаться на 20,0%, а матеріальні витрати на повторну пастеризацію сировини - зменшаться на 2,5%.

Для оцінювання економічної ефективності проекту у кваліфікаційній роботі застосовано метод, оснований на дисконтуванні грошових потоків. Дисконтування являє собою процес перерахунку майбутньої вартості

грошового потоку в поточну. У табл. 3.5 наведено план грошових потоків за три роки реалізації проекту.

Таблиця 3.5

План грошових потоків за інвестиційним проектом

Показники (тис. грн.)	Роки		
	1-й	2-й	3-й
Чистий дохід	2528085,0	2654489,2	2787213,7
Інші операційні доходи	24130,0	24130,0	24130,0
Всього надходжень	**2552215**	**2678619,2**	**2811343,7**
Собівартість реалізованої продукції за проектом (без амортизації)	2248824	2361168	2479227
Амортизація НМА	271,0	375,0	458,2
Амортизація основних засобів	30191	33791	37031
Інші операційні витрати	51508,6	53089,8	55744,3
Фінансові витрати	6097,5	4322,0	2280,2
Витрати з податку на прибуток	38758,1	40657,2	42588,5
Всього витрат	2375650,2	2493403	2617329,2
Чистий прибуток до сплати платежу по кредиту	176564,8	185216,2	194014,5

Розрахунок чистої приведеної вартості (NPV) проекту проведено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Розрахунок чистої приведеної вартості (NPV) проекту

Показники (тис. грн.)	Значення показників за роками			Разом
	1-й	2-й	3-й	
Приплив грошових коштів	207026,8	317243,2	373220,7	**897490,7**
1.Чистий прибуток.	176564,8	185216,2	194014,5	555795,5
2.Амортизація	30462	26395,5	28349,8	85207,3
Відтік грошових коштів	11836,5	13612,0	15201,5	**40650,0**
1.Інвестиції (платежі по кредиту)	11836,5	13612,0	15201,5	40650,0
Чистий грошовий потік	**195190,3**	**303631,2**	**358019,2**	**856840,7**
Коефіцієнт дисконтування $k = 1/(1+i)^{t-1}$, i =16%	0,862	0,743	0,641	x
Дисконтований приплив грошових коштів	178457,1	235711,7	239234,5	653403,3
Дисконтований відтік грошових коштів	10203,1	10113,7	9744,2	30061,0
NPV	168254,0	225598,0	229490,3	623342,3

Розрахунки показали, що чиста приведена вартість має додатнє значення, отже проект є прибутковим і його варто приймати до впровадження.

Обчислимо дисконтований термін окупності проекту:

$$DPP = 40650 / 195190,3 = 0,2 \text{ року або } 2,4 \text{ місяця}$$

Індекс прибутковості (Profitabale Index – PI) інноваційного проекту - це відносний показник, що характеризує ефективність інвестицій:

$$PI = 653403,3 / 30061,0 = 21,7$$

Під час прийняття рішень з інвестицій розглядаються тільки ті проекти, для яких індекс прибутковості більше 1. Якщо цей показник менший за одиницю, то такий проект є неефективним і його слід відхилити. За інвестиційним проектом підвищення енергоефективності виробництва у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» індекс доходності дорівнює 21,7, що свідчить про високу доходність проекту.

Крім економічної ефективності проекту доцільно також проаналізувати його соціальну ефективність. Вона проявляється в економії витрачання електроенергії підприємством, що дасть можливість зменшити перевантаженість електричних підстанцій міста Тульчин та Вінницької області. Адже в умовах дефіциту джерел фінансування в області, кожний інвестиційний проект, в результаті якого скорочується споживання електроенергії, слід вважати соціально ефективним. Ще одним проявом соціальної ефективності проекту є створення нових робочих місць в результаті його реалізації. При розрахунку потреби в додатковому персоналі виявлено, що його кількість становить 10 осіб.

Таким чином, наведені значення основних показників економічної ефективності інвестиційного проекту свідчать, що його доцільно приймати до впровадження.

3.2. Створення системи моніторингу і контролю процесу реалізації інвестиційних проектів

Процес реалізації інвестиційних проектів з використанням проектного фінансування у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» передбачає проведення постійного моніторингу. За визначенням науковців, «моніторинг у проектному фінансуванні - це збирання інформації про проект, перевірка, оцінювання та контроль досягнутих результатів у процесі його реалізації, порівняно з очікуваними (запланованими)» [38, с. 69].

Головні об’єкти моніторингу проекту наступні: основна мета та інші цілі проекту, його завдання; перебіг виконання запланованих заходів; забезпечення дотримання календарного плану робіт за проектом; ефективність використання фінансових, матеріальних і людських ресурсів. Завдання моніторингу відображені на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Завдання моніторингу у проектному фінансуванні

Джерело*:* побудовано за [38, с. 70]

В основі організації моніторингу в проектному фінансуванні лежить низка принципів (рис. 3.5).

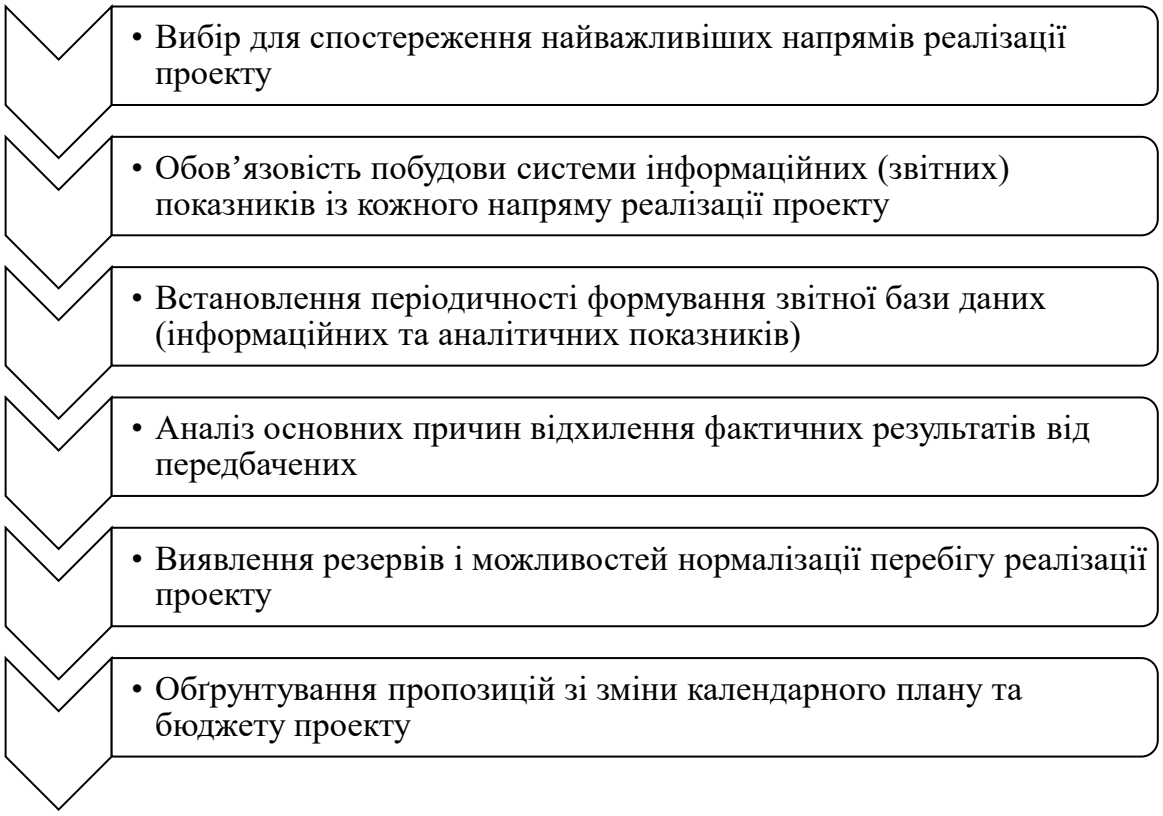

Рис. 3.5. Принципи організації моніторингу в проектному фінансуванні

Джерело: побудовано за [14, с. 70]

Перший із зазначених принципів передбачає, що для проведення моніторингу для спостереження вибирають найважливіші напрями реалізації проекту. Це пов'язано із необхідністю економії часу і, разом з тим, охоплення контролем основних ділянок проекту.

Принцип обов'язковості побудови системи інформаційних показників забезпечує системність проведення моніторингу, можливість порівняння даних за різні періоди реалізації проекту.

Дотримання принципу встановлення періодичності формування звітної бази даних дозволяє поєднати воєдино календарний план робіт за проектом та оперативне надання керівництву звітів за окремими складовими інвестиційного проекту.

У процесі аналізу основних причин відхилення фактичних результатів проекту від запланованих виокремлюють ті показники, за якими спостерігаються «критичні відхилення» від календарного плану та бюджету.

Реалізація принципу виявлення резервів і можливостей нормалізації проекту передбачає розгляд резервів у розрізі окремих функціональних блоків із вивченням можливостей замовника та підрядника проекту.

Завершальним етапом моніторингу проекту є формулювання обґрунтованих пропозицій щодо зміни календарного плану чи бюджету проекту. Розроблена на цих принципах система моніторингу має коригуватися в разі зміни інвестиційного середовища, напрямів інвестиційної діяльності та інших чинників [14].

Для виконання завдань моніторингу за кожним із інвестиційних проектів потрібно створювати Групи з проведення моніторингу. Наприклад, за проектом, розглянутим у попередньому підрозділі кваліфікаційної роботи, до складу Групи повинні входити такі особи:

- головний енергоменеджер;
- контролер Служби енергетичного менеджменту;
- юрист;
- представник консалтингової компанії;
- менеджер з проектного фінансування АТ «Укрексімбанк».

Група з проведення моніторингу проекту здійснюватиме різні види моніторингу (рис. 3.6).

Функціями Групи з проведення моніторингу проекту є перевірка та контроль:

– фінансової та технічної звітності за проектом;

– календарного графіка проведення робіт;

- дотримання термінів введення об’єктів в експлуатацію;

– розрахунок вартості робіт за проектом, порівняння її з плановими показниками, визначення відхилень.

Рис. 3.6. Види моніторингу, що здійснюються Групою з проведення моніторингу

Особливу роль у цій групі виконує менеджер з проектного фінансування банку, адже за умовами договору з надання таких послуг до його функцій включено широкий перелік завдань з моніторингу проекту. Для успішного виконання своїх функцій банківський фахівець повинен, перш за все, розробити графік перевірки кредиту згідно умов кредитного договору, а в подальшому здійснювати періодичну перевірку вчасності та правильності сплати підприємством кредиту.

Таким чином, для успішної реалізації інвестиційних проектів у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» необхідним є постійний моніторинг проектів, який полягає у збиранні інформації про перебіг проекту, перевірці, оцінюванні та контролі досягнутих результатів, порівняно з очікуваними.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження теоретичних основ та практичних аспектів управління інвестиційною діяльністю підприємства доцільно сформулювати наступні висновки.

1. Інвестиційна діяльність - це процес вкладення інвестиційних ресурсів з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту. Головним суб'єктом інвестиційної діяльності є інвестор, який вкладає власні, позичені або залучені кошти в об'єкти інвестування, приймає рішення щодо форм і способів їх використання, несе повну майнову та фінансову відповідальність за результати використання інвестиційних коштів.

2. Управління інвестиційною діяльністю підприємства - це комплекс методів і способів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з інвестуванням. Основною метою управління інвестиційною діяльністю є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах його розвитку. Завдання інвестиційної діяльності підприємства: оптимізація інвестиційних потреб та інвестиційних можливостей підприємства; максимізація прибутку від інвестицій та мінімізація інвестиційного ризику; забезпечення стійкого фінансового становища підприємства; пошук і реалізація напрямів удосконалювання інвестиційних процесів на підприємстві.

3. Існують такі основні види стратегії фінансування інвестицій: фінансування з внутрішніх джерел; фінансування за рахунок залучених коштів (пайове або часткове фінансування); фінансування з позикових коштів (боргове фінансування); змішане (комплексне, комбіноване) фінансування. Сучасними формами фінансування інвестиційних проектів є фінансовий лізинг, проектне фінансування, краудфандинг, краудінвестинг, фандрайзинг та інші.

4. Для оцінки ефективності інвестицій застосовуються дві групи методів:

статичні та динамічні. Перевагами статичних методів є простота та очевидність розрахунків, а недоліком – не врахування фактору часу. Динамічні методи оцінки ефективності інвестиційних проектів враховують фактор часу за допомогою дисконтування – процесу перерахунку майбутньої вартості грошового потоку в поточну. Наукою розроблено достатню кількість показників, розрахунок яких дозволяє отримати об'єктивну оцінку ефективності реальних інвестицій.

5. Товариство з обмеженою відповідальністю «Тульчинський маслосирзавод» – лідер вітчизняного виробництва вершкового масла та рослинно-вершкових сумішей. На підприємстві виробляється більш ніж 20% усього вершкового масла та рослинно-вершкових сумішей на ринку України. Аналіз основних фінансових показників заводу показав, що чистий дохід збільшився за 2019-2021 рр. на 29,5%, а чистий прибуток – на 88,8%. Однак за цей період відбулося зменшення чистого прибутку та показників рентабельності. Аналіз фінансової стійкості підприємства засвідчив про достатній її рівень, що обумовлено наявністю власних оборотних коштів.

6. Вартість основних засобів заводу склала на початок 2022 р. 214,1 млн. грн., що на 51,9 млн. грн. більше, ніж на початок 2020 р. Найбільшу частку в структурі основних засобів підприємства займає група «Машини та обладнання» (68,9%). У ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» зростають показники фондовіддачі та фондорентабельності, тобто підвищується ефективність використання основних засобів. Однак, зростання рівня зносу основних засобів може в майбутньому привести до сповільнення цієї позитивної тенденції. Тому керівництву заводу слід проводити ефективну інвестиційну політику, здійснювати оновлення зношених основних засобів.

7. Організаційно-економічний механізм управління інвестиційною діяльністю у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» побудовано на основі системного підходу. Для управління інвестиційною діяльністю на підприємстві створена і діє інвестиційна група. Аналіз коефіцієнтів оновлення та вибуття основних засобів засвідчив про підвищення інвестиційної активності на

підприємстві у 2020-2021 рр. Для фінансування інвестицій, в основному, використовуються два джерела: прибуток та банківські кредити. У 2021 р. ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»» вперше скористалось лізингом. Подальше здійснення інвестиційної діяльності вимагає творчих зусиль керівництва та менеджерів стосовно пошуку нових джерел фінансування інвестицій.

8. Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» запропоновано використання проектного фінансування. Розглянуто можливість та умови укладання угоди з АТ «Укрексімбанк» щодо отримання цієї послуги при реалізації інвестиційного проекту підвищення енергоефективності виробництва. Проект полягає у створенні на підприємстві системи енергетичного менеджменту та впровадженні в інфраструктуру технологічного процесу автоматизованої системи управління енергоживленням (АСУЕ).

9. Оцінка економічної ефективності проекту показала, що він – прибутковий, адже чиста приведена вартість має додатнє значення. Для цього проекту характерний невисокий дисконтований термін окупності (2,4 місяця) та високий індекс прибутковості (21,7). Наведені значення основних показників економічної ефективності проекту свідчать, що його доцільно приймати до впровадження. Соціальна ефективність проекту полягає в економії витрачання підприємством електроенергії в умовах значної перевантаженості електричних підстанцій міста Тульчин та Вінницької області та створенні додаткових робочих місць у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод».

10. У кваліфікаційній роботі надано рекомендації щодо створення у ТОВ «Тульчинський маслосирзавод» системи моніторингу і контролю процесу реалізації інвестиційних проектів. Рекомендовано створювати для кожного проекту Групу з проведення моніторингу проекту. Визначено функції та завдання цієї Групи. Наголошено на важливості виконання функцій з моніторингу представником банку, що передбачено умовами договору з проектного фінансування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15.

2. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII (у ред. від 12.05.2022 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12.

4. Балюта С. М., Йовбак В. Д., Копилова Л. О., Корольов Є. О. Автоматизована система управління електропостачанням промислових підприємств. *Цукор України*. 2015. № 11-12. С. 31-35.

5. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.

6. Брич В. Я., Снігур Х. А., Тисько М. М., Шпак Я. О. Управління інноваційним розвитком підприємства : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 216 с.

7. Васильєва Т., Захаркін О., Захаркіна Л. Фінансовий лізинг як фінансово-кредитне забезпечення інвестиційної діяльності підприємств. *Вісник Тернопільського національного економічного університету.* 2018. Вип. 4. С. 59-68.

8. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Кривенко В. О. Концептуальні основи забезпечення ефективності інвестиційної діяльності транспортних підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2020. URL: http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/42-2020/11.

9. Галушка В. Теоретико-методичні засади управління проєктами. *Підприємництво, господарство і право.* 2020. № 7. С. 430-434.

10. Гречан А. П., Бабич Л. М. Інноваційно-інвестиційна діяльність як базова передумова сталого розвитку суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2019. Випуск 34. С. 27-32.

11. Грицюк Ю. І., Жабич М. Р. Управління ризиками реалізації програмних проектів. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2018. Т. 28. № 1. С. 150-162.

12. Гулик Т. В., Горб Є. Ю. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів з урахуванням ризиків в умовах невизначеності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2020. Том 31(70). № 6. С. 99-106.

13. Дмитренко А. Діагностика витратності функціонування підприємства. *Економічний аналіз.* 2020. Том 30. № 3. С. 175-181.

14. Довгань Л. Є., Мохонько Г. А., Малик І. П. Управління проектами: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.

15. Енергоефективність у промисловому секторі – один з інструментів не лише декарбонізації економіки, а й підвищення її конкурентоздатності. URL: https://www.kmu.gov.ua/news.

16. Єгорова О. М. Методичні засади оцінки ефективності інвестиційної діяльності торговельного підприємства. *Молодий вчений.* 2018. № 7(59). С. 263-269.

17. Жуков В. В. Теоретичні основи становлення і розвитку проектного фінансування в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2017. Вип. 28. С. 177-182.

18. Завора Т. М. Проблеми та перспективи розвитку лізингових послуг в Україні. *Економіка і регіон.* 2015. № 3(52). С. 8–14.

19.Запорожець Г. В. Теоретико-методичні засади управління інвестиційними ресурсами організації. *БізнесІнформ.* 2020. № 4. С. 433-439.

20. Ігнатюк В. В., Малахова Ю. А., Сукманюк В. М. Сучасні джерела фінансування інвестиційних потреб підприємства. *Приазовський економічний вісник.* 2020. Випуск 2(19). С. 98-102.

21. Інноваційний менеджмент: Конспект лекцій: навч. посіб. / КПІ ім. Ігоря Сікорського; укладачі: С. О. Пермінова, Т. В. Лазоренко. 2021. 125 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/40745/1/Innov_menegzhment.pdf.

22. Іщенко І. С. Управління ризиками інвестиційних проектів торговельних підприємств: дис. … канд. екон. наук: спец.: 08.00.04. Полтава, 2021. 240 с.

23. Каталог українських виробників: ТОВ «ТЕРРА ФУД». URL: https://onlyukrainian.com/uk/company/338-tov-terra-fud.

24. Квасницька Р. С. Дефініційний аналіз поняття «інвестиційна діяльність». *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки.* 2014. Вип. 26. С. 198-203.

25. Коваленко В. В. Проектне фінансування в умовах невизначеності та ризику. *Інфраструктура ринку.* 2019. Випуск 36. С. 415-425.

26. Козловський А. Т. Контролінг інвестиційної діяльності на підприємствах молокопереробної галузі: дис. … канд. екон. наук; спец. 08.00.04. Київ, 2020. 387 с.

27. Колодяжна І. В., Бобрик К. Е. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Економіка та управління підприємствами.* 2017. Вип. 9. С. 448–453.

28. Крамарчук С. П., Лубкей Н. П. Теоретичні аспекти управління інноваційним проектом на вітчизняних підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2018. Випуск 23. С. 252-255.

29. Краснокутська Н. С., Осетрова Т. О. Еволюція розвитку та сучасні тренди в управлінні проектами. *Економічний аналіз.* 2018. Том 28. № 1. С. 236-242.

30. Крутогорський Я. В. Впровадження системи енергоменеджменту на промисловому підприємстві. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки*. 2017. Випуск 44. Частина 1. С. 80-87.

31. Кузьменко А. Ю., Свистун Л. А. Джерела фінансового забезпечення інвестиційного розвитку малих підприємств в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua.

32. Кузьмін Є. С. Ефективність інвестицій підприємств молочної промисловості : Монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 254 с.

33. Кушнір С. О. Краудфандінг як одна з реальних можливостей фінансування стартапів та перспективи його розвитку в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки.* 2015. Вип. 13(3). С. 134.

34. Лактіонова О. А. Проектне фінансування : навчальний посібник. Вінниця, 2018. 216 с.

35. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємств. *Ефективна економіка.* 2021. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua.

36. Ліпський В. В. Концептуальні основи та механізми фінансування інвестиційних проектів. *Причорноморські економічні студії.* 2019. Випуск 38-1. С. 158-163.

37. Лозовський О. М., Іванцова І. В. Інноваційний проект як пріоритетний напрям розвитку сучасного підприємства. *Молодий вчений.* 2018. № 2(54). С. 723-726.

38. Майорова Т. В. Проектне фінансування : підручник / за заг. наук. ред. проф., д.е.н. Т. В. Майорової. Київ: КНЕУ, 2017. 434 с.

39. Манаєнко І. М, Кравець А. І. Фінансування інноваційної діяльності підприємств: українські реалії та досвід ЄС. *Економіка та управління підприємствами.* 2018. Вип. 15. С. 109–115.

40. Мельничук Д. І. Варіанти фінансування відновлення активної частини виробничих основних засобів. *Молодий вчений.* 2018. № 10(62). С. 353-356.

41. Мордань Є. Ю., Закорко К. С. Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент.* 2017. Вип. 23(2). С. 63-67.

42.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13.

43. Овчар О.А. Формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання у відкритій економіці України: дисертація на здобуття докт.

філософії: 072. Львів, 2020. 220 с.

44. Основи енергетичного менеджменту: конспект лекцій / укладач С. В. Сапожніков. Суми : Сумський державний університет, 2015. 163 с.

45. Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк». URL: https://www.eximb.com/ua.

46.Павлова А. М. Детінізація фінансового лізингу як напрям забезпечення економічної безпеки України: дис. … канд. екон. наук: 21.04.01. Київ, 2019. 236 с.

47. Паранюк Я. Моделювання процедур оцінки процедур ефективності інноваційних проектів в умовах ризику та невизначеності. *Вісник Тернопільського національного економічного університету.* 2018. № 1. С. 106–113.

48. Посібник з енергоаудиту. Київ: Проект «Консультування підприємств щодо енергоефективності», 2020. 148 с. URL: https://saee.gov.ua/uk/documents/3575.

49.Сайт ТОВ «Тульчинський маслосирзавод». URL: https://terrafood.ua/.

50. Ситник Н. С., Корень Д. О. Аналіз сучасного ринку фінансового лізингу України. *Молодий вчений.* 2019. № 5(69). С. 579-583.

51. Сіренко Н. М., Боднар О. А. Проектне фінансування: курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2018. 106 с.

52. Скоробогатова Н. Є. Дослідження сутності інвестицій та інвестиційної діяльності. URL: http://ev.fmm.kpi.ua.

53. Сопільняк А. В. Проектне фінансування: проблеми і перспективи розвитку в Україні. *Молодий вчений.* 2015. № 2(17). С. 70-74.

54. Тіщенко Є. О. Методологічні та методичні засади організації управління ризиками проектного фінансування. Банківська справа. 2019. № 1(149). С. 47–73.

55. Тіщенко Є. О. Управління ризиками проектного фінансування в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня докт. філософії за спец. 072. Київ : Університет банківської справи, 2020. 262 с.

56. Федірець О. В. Енергетичний менеджмент та його значення в

сільськогосподарських підприємствах. *Економічний форум.* 2018. № 4. С. 132-137.

57. Федоренко І. А., Шкарупа Є. О., Шляпцева К. С. Інвестиційне проектування як основа для формування інвестиційної привабливості промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*. 2020. № 1. С. 36-40.

58. Феєр О. В. Управління інвестиціями як складова інвестиційного механізму підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 256-259.

59. Фінансовий менеджмент: підручник / А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк, М. Д. Білик та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.

60. Чепелюк Г. М., Ткаченко К. О. Методи оцінки інвестиційного проекту, які використовуються при банківському інвестиційному кредитуванні. *Ефективна економіка.* 2017. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua.

61.Чухліб В. Є., Ведута Л. Л. Сучасні методи управління проектами. *Збірник наукових праць «Сучасні підходи до управління підприємством».* 2018. № 3. URL: http://spu.fmm.kpi.ua/article/view/142618.

ДОДАТКИ

Додаток А
Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Тульчинський маслосирзавод»
(Форма № 1)

Актив	Код рядка	На 31.12. 2018	На 31.12. 2019	На 31.12. 2020	На 31.12. 2021
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	976	674	499	2498
первісна вартість	1001	1911	2141	2447	4587
накопичена амортизація	1002	935	1467	1948	2089
Незавершені капітальні інвестиції	1005		2703	364	336
Основні засоби	1010	174745	162216	175456	214122
первісна вартість	1011	272715	283353	320012	384869
знос	1012	97970	121137	144556	170747
Інвестиційна нерухомість	1015				
Довгострокові біологічні активи	1020				
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030				
інші фінансові інвестиції	1035			6102	77225
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040				
Відстрочені податкові активи	1045	914	136		
Інші необоротні активи	1090				
Усього за розділом I	**1095**	**176635**	**165729**	**182421**	**294181**
II. Оборотні активи					
Запаси	1100	97109	133603	104155	122105
Поточні біологічні активи	1110				
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	99608	155329	212497	285378
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3616	3884	3675	8154
з бюджетом	1135	7694	51	951	24
у тому числі з податку на прибуток	1136				
із внутрішніх розрахунків	1145	107640	137340	151493	233296
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	628	5772	5351	418
Поточні фінансові інвестиції	1160				
Гроші та їх еквіваленти	1165	20372	17455	34704	13430
Витрати майбутніх періодів	1170	1407	1161	419	884
Інші оборотні активи	1190	14505	8133	7967	3087
Усього за розділом II	**1195**	**352579**	**462728**	**521212**	666776
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**				
Баланс	**1300**	**529214**	**628457**	**703633**	**960957**

Продовження додатка А

Пасив	Код рядка	На 31.12. 2018	На 31.12. 2019	На 31.12. 2020	На 31.12. 2021
1	2	3	4	5	6
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3797	3797	3797	3797
Капітал у дооцінках	1405	4395	4395	4395	-
Додатковий капітал	1410				
Резервний капітал	1415	2000	2000	2000	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	136583	197328	226316	397186
Неоплачений капітал	1425	( )	( )	( )	( )
Вилучений капітал	1430	( )	( )	( )	( )
Усього за розділом I	**1495**	**146775**	**207520**	**236508**	**400983**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500				
Довгострокові кредити банків	1510	2994	-	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	102051	199260	207018	201670
Довгострокові забезпечення	1520				
Цільове фінансування	1525				
Усього за розділом II	**1595**	**105045**	**199260**	**207018**	**201670**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	26614	35341	-	75964
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2133	-	-	-
товари, роботи, послуги	1615	55406	69502	72125	116092
розрахунками з бюджетом	1620	6504	17237	11435	11153
у тому числі з податку на прибуток	1621				
розрахунками зі страхування	1625	840	1002	551	841
розрахунками з оплати праці	1630	1794	1916	2047	2918
із внутрішніх розрахунків	1645	178720	90942	162849	124928
Поточні забезпечення	1660	4457	4321	4969	5976
Доходи майбутніх періодів	1665				
Інші поточні зобов'язання	1690	926	1416	6131	20432
Усього за розділом III	**1695**	**277394**	**221677**	**260107**	**358304**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**				
Баланс	**1900**	**529214**	**628457**	**703633**	**960957**

Керівник

Головний бухгалтер

Додаток Б
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Форма № 2 | 1801003

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За 2019 р.	За 2020 р.	За 2021 р.
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1859649	2024684	2407700
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1271181)	(1521831)	(2232900)
Валовий: прибуток	2090	588468	502853	174800
збиток	2095	( )	( )	( )
Інші операційні доходи	2120	4358	4568	24130
Адміністративні витрати	2130	(35462)	(18457)	(9690)
Витрати на збут	2150	(345358)	(268928)	(35802)
Інші операційні витрати	2180	(42021)	(11340)	(5300)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	169985	208696	148138
збиток	2195	( )	( )	( )
Дохід від участі в капіталі	2200			
Інші фінансові доходи	2220	2941	4289	-
Інші доходи	2240			
Фінансові витрати	2250	(80484)	(53774)	(8440)
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )	( )
Інші витрати	2270	(18797)	(1152)	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	73645	158059	139698
збиток	2295	( )	( )	( )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	12900	28428	25098
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305			
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	60745	129631	114600
збиток	2355	( )	( )	( )

Продовження додатка Б

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За 2019 р.	За 2020 р.	За 2021 р.
1	2	3	4	5
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400			
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405			
Накопичені курсові різниці	2410			
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415			
Інший сукупний дохід	2445			
Інший сукупний дохід до оподаткування	**2450**			
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455			
Інший сукупний дохід після оподаткування	**2460**			
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	**2465**	**60745**	**129631**	**114600**

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За 2019 р.	За 2020 р.	За 2021 р.
1	2	3	4	5
Матеріальні затрати	2500	1470646	1590205	2077484
Витрати на оплату праці	2505	95583	102047	105807
Відрахування на соціальні заходи	2510	21028	22450	23277
Амортизація	2515	28154	26299	26332
Інші операційні витрати	2520	78611	79555	50792
Разом	**2550**	1694022	1820556	2283692

Керівник

Головний бухгалтер